

Hanne Laurila
TALOUSKRIISIT SUOMESSA JA NIIDEN VAIKUTUS
KESKI-POHJANMAAN YRITYKSIIN

Opinnäytetyö
KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU
Tuotantotalous
Tammikuu 2010

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika Tammikuu 2010	Tekijä/tekijät Hanne Laurila
Koulutusohjelma Tuotantotalous		
Työn nimi Talouskriisit Suomessa ja niiden vaikutus Keski-Pohjanmaan yrityksiin		
Työn ohjaaja Marja-Liisa Kaakko	Sivumäärä 47+15	
Työelämäohjaaja Mervi Järkkälä		
<p>Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Keski-Pohjanmaan Yrittäjät Ry:n kanssa. Keski-Pohjanmaan Yrittäjät Ry on Suomen yrittäjät Ry:n aluejärjestö, jolla on 22 paikallisjärjestöä. Jäsenyrityksiä Keski-Pohjanmaan yrittäjät Ry:llä on noin 2400. Keski-Pohjanmaan yrittäjät Ry:n toimipiste sijaitsee Kokkolassa ja toimitusjohtajana toimii Mervi Järkkälä.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää talouskriisien vaikutusta Keski-Pohjanmaan yrityksiin. Pääongelmaksi valittiin: Mitä vaikutuksia talouskriiseillä on Keski-Pohjanmaan yrityksiin. Lisäksi tämä pääongelma jaettiin alaongelmiin seuraavasti: Mitä vaikutuksia talouskriiseillä on Keski-Pohjanmaan yritysten henkilöstöön? Ja mitä vaikutuksia talouskriiseillä on Keski-Pohjanmaan yritysten talouteen ja rahoitukseen?</p> <p>Kysely toteutettiin empiirisenä tutkimuksena marraskuun 2009 loppupuolella. Kyselyä lähetettiin 1702 kappaletta ja vastauksia saatiin 219 kappaletta. Kysely tehtiin Webropol-ohjelmalla. Kuviot on toteutettu Microsoft Excel-taulukkolaskentaohjelmalla.</p> <p>Saatujen tulosten vertailuna käytettiin Keski-Pohjanmaalla maaliskuu- ja elokuussa 2009 tehtyjä kyselyjä. Keski-Pohjanmaan yritykset ovat yleisesti vakavaraisia ja osaavan johdon hallinnoimia. Velkaantuminen tällä alueella on melko hyvin hallinnassa. Kyselyn perusteella suuri osa yrittäjistä kokee tulevaisuuden positiivisena. Liikevaihdon kasvua ja vakavaraisuuden parantumista tai ennallaan pysymistä odottaa noin puolet alueen yrityksistä.</p>		

Asiasanat

kysely, lama, suhdanne, talouskriisi

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date December 2009	Author Hanne Laurila
Degree programme Industrial Management		
Name of thesis Economic crises in Finland and their impact on companies in Central Ostrobothnia		
Instructor Marja-Liisa Kaakko		Pages 46+15
Supervisor Mervi Järkkälä		
<p>This thesis was done in cooperation with the association of enterprises in Central Ostrobothnia. It is one of the 22 local organizations of the Federation of Finnish Enterprises. The association of enterprises in Central Ostrobothnia has about 2400 member companies. Its office is located in Kokkola and the CEO is Mervi Järkkälä.</p> <p>The purpose of this study was to examine the impact of financial crises on the companies in Central Ostrobothnia. The main research question was: What impact does the economic crisis have on the companies in Central Ostrobothnia. Other questions that were examined were: what impact does the economic crisis have on the staff of companies in Central Ostrobothnia and what are the effects of the economic crisis on the economy and finance of the companies in Central Ostrobothnia?</p> <p>The survey was conducted as an empirical research at the end of November, 2009. An inquiry was sent to 1702 companies, and there were 219 replies. The survey was made with Webropol program. The Figures were made by using Microsoft Excel spreadsheet program.</p> <p>The results were compared to the results of inquiries carried out in Central Ostrobothnia in March and in August 2009. Companies in Central Ostrobothnia are generally financially sound and managed by skilled management. Indebtedness in this region is fairly well controlled. According to the survey, a large number of entrepreneurs see the future positive. About a half the companies in the area expect growth in revenue and improvement in capital adequacy or at least that it stays the same.</p>		
Key words inquiry, recession, economic trend, economic crisis		

SISÄLLYS

JOHDANTO	2
1 MÄÄRITELMIÄ	3
1.1 Taantuma	3
1.2 Lama	3
1.3 Pankkikriisi	4
2 1990-LUVUN ALUN TALOUSKRIISI	5
2.1 Mitä tapahtui 1990-luvun alussa?	5
2.2 Miten tilanne korjattiin?	8
3 2000-LUVUN MAAILMANLAAJUINEN TALOUSKRIISI	14
3.1 Mitä 2000-luvulla tapahtui?	14
3.2 Miten tilanne korjataan?	16
4 EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma	19
4.2 Tutkimuksen toteutus	19
4.3 Kyselylomake	19
4.4 Tutkimustulosten keruu ja analysointi	20
4.5 Tutkimuksen luotettavuus	21
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	22
5.1 Tutkimusaineiston kuvailu	22
5.1.1 Henkilöstö	22
5.1.2 Liikevaihto	22
5.1.3 Toimiala	23
5.1.4 Paikkakunta	24
5.1.5 Vienti ja tuonti	25
5.2 Suhdannebarometri	26
5.2.1 Henkilöstön rekrytointi	26
5.2.2 Palkkatukiseteli	29
5.2.3 Irtisanomiset ja lomautukset	30
5.2.4 Rahoitus	35
5.2.5 Maksuvaikeudet ja –ehdot	38
5.2.6 Tulevaisuus	40
5.2.7 Muut suhdannebarometrin tulokset	42
6 YHTEENVETO TULOKSISTA	44
7 POHDINTA	47
LÄHTEET	
LIITTEET	

JOHDANTO

Aloitin tekemään tätä opinnäytetyötä kesällä 2009, jolloin talouskriisin vaikutukset alkoivat näkyä yritystoiminnassa. Halusin perehtyä paremmin talouskriiseihin ja niiden vaikutuksiin yritystoiminnassa.

Teoria osa on koottu kesän 2009 aikana, ja käsittelee kahta viimeisintä talouskriisiä. Aluksi käsitellään 1990-luvun vaihteen talouskriisiä ja sitä, miten se saatiin taistuttua. Tämän jälkeen käsitellään 2000-luvun talouskriisiä, eli mitä tapahtui ja miten tilannetta lähdetään korjaamaan. 2000-luvun talouskriisistä materiaalia ei löytynyt vielä kovinkaan paljon, joten tämä tutkimus pohjautuu uutisiin ja artikkeleihin.

Syksyllä 2009 tiedustelin Keski-Pohjanmaan Yrittäjät Ry:n toimitusjohtajalta Mervi Järkkälältä haluaisivatko he avustaa opinnäytetyön tekemistäni. He olivat kiinnostuneita ja lähtivät mukaan. Laadimme Keski-Pohjanmaan Yrittäjät Ry:n kanssa suhdannebarometrikyselyn Keski-Pohjanmaan alueen yrityksille ja Keski-Pohjanmaan Yrittäjät Ry toimitti kyselyn yrityksille. Tähän opinnäytetyöhön olen koonnut tämän suhdannebarometrikyselyn tulokset. Tulokset julkaistiin myös 11.12.2009 Kokkolassa järjestetyssä tiedotustilaisuudessa, jonka pohjalta Kalajokilaakso-lehti teki artikkelin lauantain 12.12.2009 lehteen.

Pyrin tämän opinnäytteen avulla selvittämään, mitä vaikutuksia talouskriiseillä on oman asuinseutuni, Keski-Pohjanmaan, yrityksiin. Tämän pääongelman olen jakanut alaongelmiin siten, että pyrin selvittämään, mitä vaikutuksia talouskriiseillä on Keski-Pohjanmaan yritysten henkilöstöön, talouteen ja rahoitukseen. Myös näiden yritysten tulevaisuudenkuva tulee selviämään tässä opinnäytetyössä.

1 MÄÄRITELMIÄ

1.1 Taantuma

Taantuma määritellään makrotaloustieteessä tilanteeksi, jossa maan bruttokansantuote on laskenut kahtena peräkkäisenä vuosineljänneksenä. Tämän määritelmän mukaan puoli vuotta ilman talouskasvua tarkoittaa siis taantumaa. Lyhyttä taantumaa kutsutaan useimmiten taloudelliseksi korjausliikkeeksi tai matalasuhdanteeksi. Pidentynyt taantuma on puolestaan lama. Taantuma ei useimmiten kuulu talouden vaihteluihin, jonka mukaan suhdannevaihteluiden aallonpohja kestää korkeintaan yhden vuosineljänneksen. (Melender 2008, 16.)

1.2 Lama

Lama voidaan määritellä pitkäaikaiseksi taloudelliseksi laskusuhdanteeksi. Lama on pitkäkestoinen taantuma, jonka aikana bruttokansantuote laskee yli 10 % vuodessa. Jaakko Kianderin kirjoittamassa kirjassa Laman opetukset kerrotaan, että lama jakautuu kestoaltaan kolmeen vaiheeseen.

Talouden lama alkaa, kun laskusuhdanne syystä tai toisesta syvenee ja tuotanto supistuu. Tuotannon aleneminen kasvattaa työttömyyttä. Verotulojen vähentyessä ja työttömyys- ja sosiaalimenojen tarpeen kasvaessa julkisen talouden tasapaino heikkenee. Jos kriisi pitkittyy ja syvenee, kuten syvässä lamassa aina määritelmällisesti tapahtuu, joutuu julkinen talous lopulta kestävämpään epätasapainoon. Ennen pitkää julkinen sektori alkaa rajoittaa menojensa kasvua. Rahoitusvaikeudet alkavat murentaa hyvinvointivaltiota ja tuloksena on sosiaalipoliittinen lama, eli ajanjakso, jota luonnehtivat julkisen sektorin säästötoimet. (Kiander 2001, 78.)

Laman määrittelyssä on siis otettava huomioon monia eri asioita. Esimerkiksi tuotannon supistumisella on monia eri seurauksia.

1.3 Pankkikriisi

Esimerkkinä 1990-luvun pankkikriisi, josta syntyi lama. Pankkikriisin määrittelyssä voidaan erottaa sisäiset ja ulkoiset tekijät.

Ulkoiset tekijät: Rahoitus- ja valuuttamarkkinoiden vapautuminen alkoi 1980-luvulla. Uudet vapaammat markkinat antoivat pankeille mahdollisuuden kasvattaa lainakantojaan, mikä antoi uusia vaatimuksia lainsäädännölle. Säännöstelyaikakaudella säädetyt vuoden 1969 pankkilait olivat voimassa vielä vuoden 1990 loppuun. Lainsäädäntö ei muuttuneessa ympäristössä korostanut tarpeeksi vakavaraisuutta ja riskienhallintaa, joiden merkitys vapailla rahoitusmarkkinoilla harjoitetussa pankkitoiminnassa kasvoi. Uudet pankkilait ja talletuspankkilait, jotka astuivat voimaan vuoden 1991 alussa, sekä vuoden 1994 alussa voimaan tullut luottolaitoslaki olivat kriisin ehkäisyn kannalta myöhässä. Yrityksien ja pankkien ongelmiin oli syypäänä korkea kotimainen korkotaso. (Lehtiö 2004, 173-176.)

Sisäiset tekijät: Pankkien kriisiin ajautumisen sisäiset tekijät ovat ensisijaisesti sidonnaisia pankkien harjoittamaan toimintapolitiikkaan ja riskinkantokykyyn. Pankkien riskinhallinnan kannalta kohtalokkaaksi osoittautui luotonannon nopea kasvattaminen sekä luottoasiakkaiden kassavirtaan ja maksukykyyn liittyvien riskien aliarviointi jo ennen vuotta 1990. 1980-luvun lopulla yhteiskunnassa vallitsi onnettomuussokeus eli toimintapolitiikan lyhytnäköisyyttä. (Lehtiö 2004, 173–176.)

2 1990-LUVUN ALUN TALOUSKRIISI

2.1 Mitä tapahtui 1990-luvun alussa?

Suomen 1990-luvun lamaan on esitetty monia syitä; huono onni, pankkitoiminnan virheet, huono politiikka tai esimerkiksi Suomen talouden ulkoiset häiriöt. Suomen talouden ulkoisilla häiriöillä viitataan Neuvostoliittoon suuntautuneen viennin supistumiseen vuosina 1990–1991 sekä kansainvälisten korkojen nousuun vuosina 1989–1992. Jaakko Kiander selittää kirjassaan Laman opetukset, että nämä syyt olivat kuitenkin laman syvyyteen nähden suhteellisen vähäisiä ja ohimeneviä ongelmia ja niiden avulla on vaikea selittää miksi 1990-luvun alun taantumasta tuli pahin rauhanaikainen talouskriisi. Kriisin syitä on siis lähdeettävä selvittämään kotimaisen talouspolitiikan kautta. (Kiander 2001, 8.)

1970-luvun talousongelmien jälkeen Suomen talous alkoi kehittyä vakaasti ja 1980-luvulla muuta maailmaa koetellut taantuma jäi lähes huomaamatta. 1980-luvulla purettiin rahamarkkinoiden säätelyjärjestelmä, joka ennen oli rajoittanut velanottoa. Kaikki ulkomaisen velan ottoa koskevat rajoitukset poistettiin, samoin muuttuivat pankkien luottokorkojen säännöstely sekä keskuspankin luotonantoa koskevat ohjeet. Rahamarkkinoiden vapauttaminen johti kilpailun kovenemiseen ja mahdollisti yrityksille ulkomaisen velan ottamisen. Kun ulkoiset olosuhteet kääntyivät vuosikymmenen vaihteessa heikommiksi, reippaasti velkaantuneiden yritysten ja kotitalouksien velanhoitovaikeudet lisääntyivät nopeasti. Pankit eivät saaneet korkotulojaan ja luottotappiot alkoivat kasvaa. (Kiander 2001, 8.)

Kiander kertoo rahoitusmarkkinoiden säännöstelyn purkamisesta ja velkaantumisesta seuraavasti:

Velkaantumisen nopean kasvun taustalla oli epäilemättä rahoitusmarkkinoiden säännöstelyn purku 1980-luvun puolivälin tienoilla. Rajoitukset ulkomaisen velan otolle poistettiin, samoin pankkien luottokorkojen säännöstely ja luotonantoa koskevat keskuspankin ohjeet. Pankit saattoivat lisätä luotonantoa paljon nopeammin kuin pelkän talletuskasvun varassa olisi ollut mahdollista.

Jälkikäteen vaikuttaa selvältä, että rahamarkkinoiden liberalisointi oli se ratkaiseva tekijä, joka loi edellytykset talouden ylikuumenemiselle, velkakuplan synnylle ja niitä seuranneelle romahdukselle. Kriisi ei kuitenkaan ollut rahamarkkinoiden vapauttamisen välttämätön seuraus. Säännösteltyjen rahoitusmarkkinoiden liberalisointi johtaa luonnollisesti luottojen määrän kasvuun, kun luotonannon ja velanoton rajoitukset poistuvat. Mutta johtaako luotonannon nopeakaan kasvu väistämättä pankki- tai valuuttakriisiin? Näin voisi ajatella sillä perusteella, että Suomen lisäksi vastaavia kehityskulkuja löytyy muualtakin, kuten Ruotsista ja Norjasta, mutta myös vuosina 1997–1998 talouskriisin kokeneista Aasian maista. Toisaalta on olemassa lukuisia esimerkkejä maista, joissa on koettu rahamarkkinoiden vapauttaminen ja nopea luotonannon kasvu ilman, että seurauksena olisi ollut taantuma tai kriisi. Itse asiassa periodit, jolloin luottokanta on kasvanut nopeasti, ovat johtaneet pankkikriiseihin yleensä vain 10–20 prosentin todennäköisyydellä. Useimmiten siis nopea velkaantumisen kasvu on osoittautunut kestäväksi ilmiöksi ja kriisi on seurauksena ollut poikkeuksellinen. Tämän vuoksi myös Suomen 1990-luvun talouskriisin varsinaisia syitä täytyy hakea muualta kuin rahamarkkinoiden vapauttamisesta tai luotonannon kasvusta. (Kiander 2001, 8-9.)

Kuten Kianderkin lainauksessa huomauttaa, niin kriisi ei välttämättä syntynyt rahamarkkinoiden vapauttamisesta. Elintarviketeollisuudessa, rakennusaineteollisuudessa ja vähittäiskaupassa nousu jatkui vielä vuosia, kun muilla aloilla alettiin kokea ensimmäisiä kriisin merkkejä. Suurinta syytä kriisille voidaan ehkä hakea siitä, että Suomi avautui poikkeuksellisen voimakkaasti mukaan globalisaatiokehitykseen ja sääntelyn purkamiseen.

Suomen laman taustalla oli myös vahvan tai vakaan markan politiikka. ”Vapaan markan linjassa oli kyse politiikasta, jossa valuuttakurssien vakaus oli tavoitteena vaikka kurssit olivatkin muutettavissa” (Kiander 2001, 13.). Markan vakaus ei siis ollut ehdotonta, vaan välillä voitiin turvautua revalvaatioon tai devalvaatioon.

Koska nämä keinot olivat harvinaisia, oli tuloksena markan jatkuva heikentyminen suhteessa suurvaluuttoihin.

Aluksi markka pysyi vakaana ja inflaatio hidastui. Talouden tila oli hyvä ja työllisyys parani. 1980-luvun lopussa tilanne alkoi muuttua: vapautettujen pääomavirtojen hallinta korkoja muuttamalla ei ollut enää niin helppoa.

Kun epäluottamus kiinteään kurssiin kasvaa, korko nousee. Suomen tapauksessa näin kävi, kun markan yliarvostus alkoi teollisuuden kilpailukykyongelmien ja kasvavan vaihtotaseen vajeen myötä tulla yhä ilmeisemmäksi. Vuonna 1989 epävarmuus alkoi lisääntyä ja lyhyet markkinakorot lähtivät jyrkkään nousuun. Korot pysyivätkin epävakaina ja keskimäärin korkeina aina siihen asti kunnes vakaan markan linjasta jouduttiin pakon edessä luopumaan syksyllä 1992. (Kiander 2001, 15.)

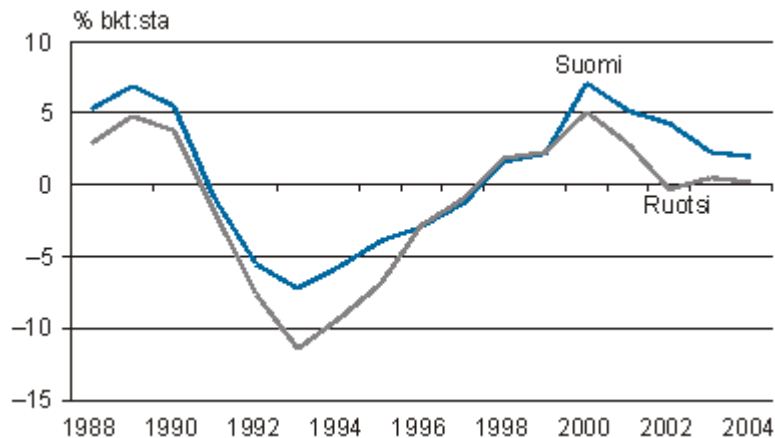
Yleisimmin lamasta puhuttaessa kerrotaan talouden ylikuumenemisestä, joka alkoi 1980-luvun lopulla. ”Ylikuumenemisellä tarkoitetaan sitä, että Suomen talouden kasvu oli tuolloin nopeaa, ja että siihen liittyi samanaikainen velkaantumisen nopea kasvu ja hintojen, ennen kaikkea varallisuushintojen, nousu” (Kiander 2001, 16.). Kun rahoitusmarkkinoiden säännöstely purettiin, johti se pörssin elpymiseen ja vauhdikkaaseen sijoitustoimintaan; tätä kutsutaan kasinotaloudeksi, joka oli olennainen osa talouden ylikuumenemistä. (Kiander 2001, 16.)

Valuuttakurssin heikkenemiselle loi paineita vielä lisäksi hyvä ulkomainen talouskehitys. Vuodesta 1981 vuoteen 1989 tuonnin ja viennin vaihtosuhte parani 24 %. Kuitenkin lamavuosien aikana (1990–1993) vaihtosuhte heikkeni 16 %. (Kiander 2001, 16-20.)

Rahoitusmarkkinoiden vapauttaminen vaikutti moneen asiaan, eikä vähiten asuntojen hintoihin, joiden nousu vaikutti talouden ylikuumenemiseen. Asuntojen hintojen jyrkkään nousuun vaikuttivat mm. hyvä työllisyys- ja tulokehitys, pankkien luotonsäännöstelyjen purkaminen (ilman kysynnän kasvua hillitseviä toimia) sekä kuplaefekti (ajatukset hintojen nousun jatkumisesta). (Kiander 2001, 16-20.)

Jälkikäteen on esitetty useita arvioita, joiden mukaan talouden ylikuumenemistä samoin kuin sitä seurannutta romahdusta olisi tehokkaasti voitu tasata siirtymällä riittävän ajoissa vakaan markan politiikasta kelluvien kurssien järjestelmään.

Tällöin valuutta olisi nousukauden aikana vahvistunut ja laskukauden aikana heikentynyt, mikä olisi voinut tasannut viennin kehitystä ja inflaatiota, ja lisäksi keskuspankki olisi voinut harjoittaa aktiivisempaa ja paremmin suhdanteisiin sopivaa korkopolitiikkaa. Kelluvien kurssien järjestelmässä kenellekään ei myöskään olisi syntynyt harhakuvitelmaa siitä, että valuuttakurssiriskejä ei tarvitse huomioida ja ulkomaisia luottoja olisi todennäköisesti otettu varovaisemmin. (Kiander 2001, 20.)

KUVIO 1. Julkisen talouden rahoitustasapaino 1988-2004 (Tilastokeskus)

Kuviossa 1 kuvataan julkisen talouden rahoitustasapainoa vuosien 1988 ja 2004 välillä. Kuten kuvasta voidaan havaita, rahoitustasapainon alamäki alkoi vuonna 1989 ja jatkui vuoteen 1993. Vuodesta 1993 eteenpäin julkisen talouden rahoitustasapaino kasvoi vuoteen 2000 saakka, jonka jälkeen tapahtui pieni notkahdus.

2.2 Miten korjattiin?

1990-luvun alun lama loi paineen Suomen pankkisektorin rakenteen muutokselle. Valtioneuvoston selonteossa eduskunnalle 16.11.1999 kerrotaan pankkikriisin keskeisimmät rakennemuutokset taulukon muodossa (taulukko 1). (Valtioneuvoston selonteko, 16.11.1999, 8.)

TAULUKKO 1. Pankkikriisin keskeisimmät rakennemuutokset

1991	<ul style="list-style-type: none"> • Suomen Pankki otti haltuunsa Skopin • yhteensä 64 säästöpankkifuusiota, säästöpankkien lukumäärän putoaminen 86:een.
1992	<ul style="list-style-type: none"> • säästöpankkien jakautuminen Suomen Säästöpankiksi ja 40 itsenäiseksi säästöpankiksi • KOP:n ja STS Pankin fuusio
1993	<ul style="list-style-type: none"> • Suomen Säästöpankin liiketoiminnan myynti KOP:lle, osuuspankeille, PSP:lle ja SYP:lle
1995	<ul style="list-style-type: none"> • SYP:n (Unitas Oy) ja KOP:n fuusioituminen Meritaksi • Yrityspankki Skopin terveiden osien myynti Svenska Handelsbankenille
1997	<ul style="list-style-type: none"> • osuuspankkien yhteenliittymän muodostuminen OKO:n ja 249 Osuuspankin kesken • paikallisosuuspankkiryhmän muodostuminen 40 itsenäisestä osuuspankista • Meritan ja Nordbankenin fuusioituminen MeritaNordbankeniksi
1998	<ul style="list-style-type: none"> • Interbankin ja Mandatumin fuusioituminen Mandatum Bankiksi • Postipankin ja Suomen Vientiluoton fuusioituminen Leoniaksi
1999	<ul style="list-style-type: none"> • Leonian ja Vakuutusyhtiö Sampon fuusioituminen Sampo-Leoniaksi

Skop/SKOP: Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki

KOP: Kansallis-Osake-Pankki

PSP: Postisäästöpankki

SYP: Suomen yhdyspankki

Suurimmat muutokset pankkisektorin rakennemuutoksessa tapahtuvat vuosina 1992 ja 1997. Vuonna 1992 säästöpankit jakautuivat sekä KOP ja STS fuusioituivat. Vuonna 1997 muodostui osuuspankkien yhteenliittymä ja paikallisosuuspankkiryhmä.

Vuoden 1993 lopulla Suomen talouskehityksessä tapahtui käänne, kolme vuotta jatkunut kokonaistuotannon supistuminen pysähtyi ja kääntyi kasvuun. Huomioon on kuitenkin otettava kaksi asiaa: ensinnäkin kasvu oli vientivetoista; kotimainen kysyntä supistui ja vienti sekä kauppataseen ylijäämä kasvoivat nopeasti, toiseksi kotimainen kysyntä pysyi vuoteen 1999 saakka lamaa edeltäneen ajan alapuolella. (Kiander 2001, 61.)

Markka devalvoitui ensimmäisen kerran syksyllä 1991 noin 14 prosenttia. Devalvoinnin tuoma kilpailukykyparannus oli huomattava, mutta se oli riittämätön siihen nähden, että markka oli hintatasovertailujen perusteella selvästi yliarvostettu ja vientihinnat olivat olleet laskussa jo vuodesta 1989. Viennin lasku kuitenkin päättyi jo vuoden 1991 lopulla ja vienti kääntyi kasvuun vuonna 1992. Käänne ei kuitenkaan ollut rahoitusmarkkinoiden mielestä riittävän selvä ja Suomen talouden suorituskykyyn kohdistui edelleen huomattava epäluottamus. Niinpä syksyn 1992 kellutus päätöksen jälkeen Suomen markka heikkeni jyrkästi. (Kiander 2001, 61.)

Devalvaatiossa rahan arvo heikkenee suhteessa ulkomaisiin valuuttoihin. Devalvaation avulla voitiin markka-aikana parantaa suomalaisten vientiyritysten kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla. Revalvaatio taas merkitsee rahan arvon kohoamista suhteessa ulkomaisiin valuuttoihin. Devalvaation ansiosta teollisuuden tuotanto alkoi kasvaa jo vuonna 1992, vaikka muilla talouden sektoreilla kärsittiin vielä pitkään laman seurauksista. Vuodesta 1990 vuoteen 2000 teollisuus kasvoi voimakkaasti, mikä johtui osaltaan siitä, että Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi vuonna 1995 ja Euroopan talous- ja rahaliiton jäseneksi 1998. (Tilastokeskus, 15.5.2007)

Viennin kilpailukykyä paransi markan voimakas heikkeneminen vuosina 1991–1993. Vienti kasvoi yhtäjaksoisesti vuodesta 1992 vuoteen 2000, jonka ansiosta kokonaistuotanto kääntyi kasvuun 1993. (Kiander 2001, 61.)

”Laman vaihtumiseen nousukaudeksi liittyi suuria muutoksia. Merkittävin niistä oli Suomen liittyminen Euroopan Unionin jäseneksi vuoden 1995 alusta” (Kiander 2001, 63.). Valuuttakurssi- ja finanssipolitiikan tiukkuutta lamavuosien aikana yritettiin perustella sillä, että Suomea ei hyväksyttäisi EU:n jäseneksi, jos sen talouspolitiikka olisi rempallaan.

Kuitenkin tilanne oli huono, kun liittyminen tapahtui: valuutta kellui ja oli devalvoitunut yli 30 prosenttia, valtiontalouden rahoitusaliäämä oli edelleen noin 10 prosenttia bkt:sta ja työttömyysaste yli 15 prosenttia. (Kiander 2001, 63.)

Yhtenä merkittävänä tekijänä oli presidentin vaihtuminen Koivistosta Ahtisaareksi vuoden 1994 alussa. Koivisto tuki selkeästi Ahon hallituksen tiukkaa politiikkaa ja 'ankaraa järjestystä'. Ahtisaari rakensi vaalikampanjansa laman ja työttömyyden aiheuttamalle laajalle tyytymättömyydelle. Ahtisaari asetti työryhmän pohtimaan keinoja, miten työttömyys saataisiin puolitettua vuoteen 2000 mennessä. Ryhmän johtajana toimi Matti Pekkanen. Ryhmä katsoi, että työllisyystavoitteen kannalta on välttämätöntä saavuttaa jatkuva viiden prosentin talouskasvu. Maltillinen palkkpolitiikka ja pyrkimys alhaiseen reaalkorkoon turvaisivat hyvän kilpailukyvyn. Reaalkorkotavoitteen saavuttamiseksi edellytettiin keskuspankilta pidättäytymistä markan arvon vahvistamisesta sekä julkisen talouden alijäämän supistamisesta. Myös verotusta piti keventää ja työmarkkinoiden toimintaa joustavoittaa. (Kiander 2001, 64.)

Työryhmän tavoitteita pidettiin epärealistisina ja työnantajat eivät halunneet jatkaa keskitettyä tulopolitiikkaa eikä hallitus halunnut puuttua palkkaratkaisuihin. Seuraavat tupo neuvottelut käytiinkin liittokohtaisesti ja tätä seurasi huomattavan suuret nimellispalkkioiden korotukset ja kilpailukyvyn heikentyminen. Suomen Pankki toimi samansuuntaisesti ja nosti korkoja, jotta markan arvo vahvistuisi ja talouskasvu hidastuisi. Talouskasvu hidastuikin vuoden 1995 aikana, korkotason nousun ja markan vahvistumisen vuoksi. (Kiander 2001, 64.)

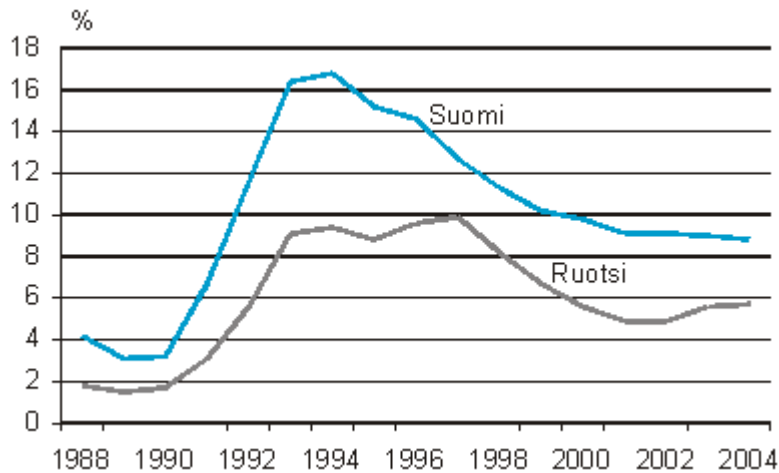
Talouden elpymiseen ei olisi mennyt näin kauan, jos Pekkasen johdolla toimivaa työryhmää olisi kuunneltu alusta asti. Kevään 1995 eduskuntavaalien jälkeen työryhmä sai enemmän kannatusta, koska sosiaalidemokraatit, kokoomus, vasemmistoliitto, vihreät ja RKP muodostivat hallituksen. Tätä hallitusta kutsuttiin Paavo Lipposen ensimmäiseksi sateenkaarihallitukseksi. (Kiander 2001, 65.)

Uusi hallitus teki paljon yhteistyötä työmarkkinajärjestöjen kanssa ja hallituksen tuella alkoi uusi tulopolitiikan kausi vuonna 1995. "Nimellispalkkojen korotukset pidettiin alhaisina ja ostovoiman kehitystä tuettiin verohelpotuksin" (Kiander 2001, 65.).

Maltillisten palkkaratkaisujen myötä inflaation vaara väistyi ja keskuspankki katsoi voivansa alentaa korkoja. Hallitus satoi vuonna 1996 Suomen Euroopan valuuttakurssijärjestelmään (ERM) ja vuoden 1999 alusta EMU:n. Linjaus merkitsi sitä, että Suomen Pankki ei käytännössä voinut enää vaikuttaa korkoihin eikä valuuttakursseihin. EMU-jäsenyydellä turvattiin hyvän kilpailukyvyn ja kohtuullisen korkotason säilyminen myös pidemmälle tulevaisuuteen. Osa Lipposen hallituksen ohjelmaa oli julkisten menojen säästäminen. Vuosina 1996–1997 hallitus toteuttikin säästötoimia, joilla päätösperäisiä menoja leikattiin summalla, joka oli noin 3,5 prosenttia bkt:n arvosta. Säästöpolitiikka voidaan nähdä Ahon hallituksen finanssipoliittisen linjan jatkona. Vallanvaihdoksen vaikutus on nähtävissä kuitenkin niissä keinoissa, joilla julkisen talouden tasapainon parantumiseen pyrittiin. Ahon hallitus oli kiristänyt palkansaajien verotusta, keventänyt pääoma- ja yritysverotusta, leikannut eläkkeitä, julkisen sektorin palkkoja ja julkisia palveluita sekä yrittänyt leikata ansiosidonnaista sosiaaliturvaa. Lipposen hallitus taas kohdensi säästöjä perusturvaan, kuntien tukeen ja yritystukiin. Sen sijaan julkiset palvelut ja ansiosidonnainen sosiaaliturva jätettiin leikkausten ulkopuolelle. Palkansaajien verotusta kevennettiin ja yritys- ja pääomaverokantoja korotettiin. Ahon hallituksen toimista voi löytää pyrkimyksen siirtää hyvinvointivaltion painopistettä enemmän perusturvan suuntaan ja vähemmän työmarkkinasidonnaiseksi. Lipposen hallitusten politiikkana oli taas selvästi siirtää hyvinvointijärjestelmää entistä enemmän työperustaiseksi. (Kiander 2001, 65.)

Vain osa talouden parantumisesta johtui näiden kahden hallituksen toimista. Julkisen talouden tasapainon parantuminen johtui olennaiselta osaltaan taloudellisesta kasvusta.

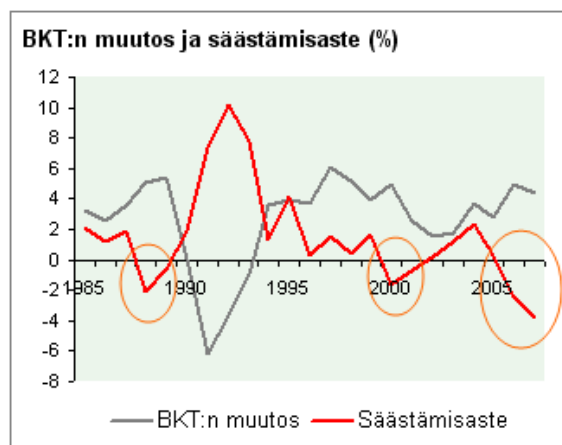
Työttömyyden alentaminen ei sujunut ihan tavoitteiden mukaisesti, mutta useimmissa arvioissa työllisyys- ja talouskehitystä laman jälkeisinä vuosina on pidetty hyvänä. Ahtisaaren tavoitteena oli työttömyyden pienentäminen puoleen vuosien 1994 ja 2000 välillä. Työttömyys oli 1994 16,7 prosenttia ja 2000 9,5 prosenttia eli tavoite ei ollut kaukana. Lipposen tavoitteena taas oli pienentää työttömyyttä puolella vuosina 1995–1999. Työttömyys oli 1995 15,5 prosenttia ja 1999 10 prosenttia. Tämäkin tavoite toteutui kohtuullisesti. Kuviossa 2 esitetään työttömyysasteen kehitystä vuosina 1988–2004.

KUVIO 2. Työttömyysaste 1988-2004 (Tilastokeskus)

Yritys- ja pääomaverotuksen uudistaminen ja verokantojen alentaminen 25 prosenttiin vuonna 1992 teki Suomesta yhdellä iskulla erittäin kilpailukykyisen kotimaan yrityksille ja myös niiden omistajille. Ulkomaalaisomistuksen vapauttaminen rajoituksista vuonna 1993 avasi pörssin ulkomaisille sijoittajille. Suomeen alkoi virrata sijoituksia, jotka vahvistivat valuuttavarantoa ja nostivat pörssikursseja. Samalla suomalaisten suuryritysten joukko muokattiin uudelleen monesti maiden rajat ylittävien yritysjärjestelyjen kautta. Monet vanhat omistajat saivat mahdollisuuden suuriin myyntivoittoihin samalla kun suuryhtiöiden omistus alkoi siirtyä ulkomaisiin käsiin. (Kiander 2001, 67.)

Suomea 1990-luvulla kohdannut lama ei siis ollut tavallinen suhdannevaihtelu, varsinkin jos otetaan huomioon kaikki ne rakenteelliset muutoksen mitä tilanteen parantamiseksi jouduttiin tekemään. On kuitenkin ajateltava, että lamasta oli hyötyä Suomen taloudelle: päästiin eroon vanhoista ajattelu- ja toimintatavoista ja tehtiin tilaa uusille yrityksille sekä ideoille. Kuviossa 3 esitetään bruttokansantuotteen ja säästämisasteen notkahdukset vuosina 1985–2005.

KUVIO 3. BKT:n muutos ja säästämisaste Suomessa (Euroetana, Nyt ja silloin)

3 2000-LUVUN MAAILMANLAAJUINEN TALOUSKRIISI

3.1 Mitä 2000-luvulla tapahtui?

Tämän 2000-luvun taantuman tekee erilaiseksi se, että se on kuluttajavetoinen ja maailmanlaajuinen. Tämän takia kriisi on yleensä pitkäkestoisempi. Suomalaisille yrityksille tilanne tarkoittaa kovaa kilpailua. Tähän mennessä useita tehtaita on suljettu ja tuotantoa supistettu eri yrityksissä.

Yhdysvaltain kuluttajavetoinen taantuma näkyy ympäri maailman. Yhdysvaltain vaihtotaseen vaje on suuri ongelma. Asuntomarkkinoiden heikkous ja luottokriisi pitävät reaalikorot alhaalla, vaikka Yhdysvaltain keskuspankin (FED) pitäisi nostaa korkoja tilanteen tasaamiseksi. (Suhdannekatso: Maailman talous, 11.6.2008)

”Taloudessa ei ole menossa ainoastaan ohimenevä suhdannekriisi. Meneillään on maailmanlaajuinen rakennemuutos, joka tulee heikentämään perinteisten suurten teollisuusmaiden asemaa maailmankaupassa”, arvioi Dan Steinbock. Steinbock on kansainvälisen liiketoiminnan tutkimusjohtaja, joka tuli tutuksi suomalaisille 1980-luvulla mediatutkijana ja keskustelijana. Myöhemmin hän loi uran Yhdysvalloissa taloustutkijana. Hän johtaa Kiinan, Intian ja Amerikan talouksiin erikoistuneen instituutin tutkimusosastoa. (YLE uutiset, Mattila, 4.6.2009)

Steinbock kertoo YLE:n haastattelussa, että hänen mielestään talouden alamäki jatkuu ainakin tämän vuoden loppuun, mahdollisesti ensi vuoden puoleen väliin saakka. Suomelle tämä tarkoittaa sitä, että talouden korjaantumiseen ja viennin parantumiseen menee noin 3-4 vuotta.

Bruttokansantuotteen määrä aleni Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 1,3 prosenttia viime vuoden viimeisellä neljänneksellä verrattuna edelliseen neljännekseen. Kasvu hidastui jo alkuvuonna 2008, ja kolmannella neljänneksellä tuotanto aleni 0,3 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Jos taantuma määritellään vähintään puoli vuotta kestäneeksi tuotannon laskuksi, voi Suomen kansantalouden katsoa olevan taantumassa. (Tilastokeskus, 27.2.2009)

Suomen valtio joutui 90-luvun laman jälkeen sellaiseen velkakierteeseen, että rakas kotomaamme löytyy edelleenkin velkaantumisen nopeuden kärkisijoilta kansainvälisissä vertailuissa.

Lama hyydytti valtion tulot vuosikausiksi ja plussalle päästiin vasta vuoden 2000 lokakuussa. Siitä asti valtio onkin kerännyt veroina enemmän rahaa kuin on kuluttanut. Tuloilla on onnistuttu myös maksamaan velkoja pois. Sitten tuli maailmalaajuinen talouskriisi ja verokertymä sakkasi. Lähes yhdeksän vuotta jatkunut ylijäämäisen valtiontalouden aika päättyi huhtikuussa, kun 12 kuukauden liukuva tulojen ja menojen summa osoitti reilut sata miljoonaa euroa tappiota. (YLE uutiset, Parviainen, 1.6.2009)

Yleisesti epäillään, että noin neljän vuoden kuluessa valtion velka nousee 50 miljardista 100 miljardiin euroon. Tilanne on sama ympäri maailman ja onkin jo ehditty epäillä, etteivät varat riitä kaikille. (YLE uutiset, Parviainen, 1.6.2009)

Uutisia muutaman vuoden seuranneena mielestäni suurin syy tähän 2000-luvun maailmanlaajuiseen taantumiseen on öljyssä. Öljyn hinta oli korkea vuosina 2007-2008, mikä edisti inflaatiota ja ruoan hinnan nousua. Lisäksi USA:ssa käynnistyi subprime pankkikriisi.

Rahan halpuuteen on vaikuttanut merkittävästi USA:n entisen keskuspankkiirin Alan Greenspanin höveli rahapolitiikka vuosituhannen alkuvuosina. Ohjauuskorko (Federal funds rate) oli kahdessa prosentissa tai sen alapuolella yli kolme vuotta, 6.11.2001 – 13.12.2004. Halpa raha houkutteli asunnonostajia ja samalla ammattisijoittajat lähtivät etsimään korkeariskisempiä kohteita, koska korkotaso oli niin matala.

Nyt lainanhoitokulut ovat räjähtäneet korkotason nousun myötä ja samalla asuntojen hinnat ovat laskeneet. Lainanmaksukyky on kadonnut tai heikentynyt miljoonilla kotitalouksilla. Lukuisat asuntoluottopankit ovat lopettaneet toimintansa tai hakeutuneet konkurssiin.

Vaikka USA:n talous on ollut velkavetoinen ja kuluttajat samalla sekä vastuuttomia että tietämättömiä, suurimman virheen on tehnyt ilman muuta paikallinen pankkijärjestelmä ja täysin käsittämätön arvopaperistamiskulttuuri, riskilainojen niputtaminen arvopapereiksi.

Pankit ovat myöntäneet lainaa kevyin perustein ja samalla ulkoistaneet riskejään. Perinteisesti pankki on juuri se, joka arvioi huolellisesti asiakkaansa luottokelpoisuuden ja lainanhoitokyvyn – sekä kantaa riskin omassa taseessaan. Pankkijärjestelmästä tuli

Amerikassa välikäsi, jota arvopaperisti riskilainat ja myi niitä eteenpäin muun muassa hedge-rahastoille. (Kauppalehti, Elo, 3.9.2007)

Luottoja myönnettiin myös sellaisille henkilöille ja yrityksille, joilla ei ollut varaa maksaa lainojaan takaisin. Tämä johti siihen, että myös pankkien oli haettava lainaa toisiltaan. Ja koska pankkien luottamus toisiinsa oli laskenut, johti se väistämättä siihen, että pankit myönsivät luottoja toisilleen kovilla koroilla. Tämä näkyi pankkien kolmansille osapuolille myöntämässä luotoissa yhä kasvavina korkomenoina.

Helsingin Sanomissa kerrottiin vuoden 2008 alussa seuraavaa:

Pankkikriisin takia amerikkalaiset sijoitusrahastot muuttavat kiivaasti omistuksiaan käteiseksi. Ensin myydään reuna-alueiden osakkeita, mikä halventaa arvopapereiden kurssveja myös Helsingin pörssissä.

Kriisi heikentää Yhdysvaltain dollaria, mikä puolestaan nakertaa suomalaisen perusteellisuuden kannattavuutta. Asiantuntijoiden mukaan amerikkalaiset liikepankit ovat kirjanneet vasta pienen osan tulevista tappioistaan.

Angervuon arvion mukaan suomalaiset yritykset kuitenkin kestävät takaiskuja paremmin kuin menneinä vuosina. ”Niillä on vähän velkoja, sillä ensimmäisen kerran ne ovat pitäneet rahansa itse. Ne eivät ole ostaneet kilpailijoita ylihinnolla.” (HS, Arola, Iivonen, 11.1.2008)

Aika tulee näyttämään, mihin suuntaa pankkikriisi ja taantuma kehittyvät. Mediassa on kuitenkin yleisesti puhuttu, joko siitä, että kriisi on jo taittumassa nousukaudeksi, tai siitä, että taantuma jatkuu vielä jopa useita vuosia.

3.2 Miten tilanne korjataan?

Kuten jo aiemmassa kappaleessa kerroin Yhdysvaltain keskuspankin pitäisi nostaa reaalikorkojaan, jotta tilanne lähtisi tasaantumaan. Maanantaina 15.6.2009 aloitettiin Kansainvälisen työjärjestön (ILO) huippukokous Genevessä, jossa presidentti Tarja Halonen oli puhumassa. Hänen mielestään maailmanlaajuisen talouskriisin ratkaisu piilee koulutuksessa ja globalisaatiossa.

Halosen mukaan koulutus on keino, jolla talouskriisi voidaan ratkaista. Presidentin mielestä on tärkeää kiinnittää huomiota sukupuolten väliseen tasa-arvoon sekä koulutuksessa että työelämässä. YK hyväksymä oikeudenmukainen globalisaatio on Halosen mukaan hyvä pohja ratkaista kriisi. Oikeudenmukaisen globalisaation tavoite on, että kaikille ihmisille taataan tuottava ja säällinen työ. Erityisesti Halonen nosti esiin talouskriisin vaikutukset kehitysmaissa. Hänen mielestään EU:n on pidettävä kiinni YK:n kanssa sovitusta kehitysaputavoitteesta. Suomi ja muut EU-maat ovat sitoutuneet YK:n tavoitteeseen nostaa kehitysapu 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2015 mennessä. Presidentti muistutti puheessaan, että kriisin ratkaisut eivät saa vaikuttaa negatiivisesti ilmastonmuutoksen vastaiseen kamppailuun. Halosen mielestä pitää keksiä nimenomaan ympäristöystävällisiä elvytysstrategioita. (Ylen uutiset, 15.6.2009)

”OECD:n mukaan Suomi voisi osana talouden elvytystä panostaa energiatehokkuuteen ja puhtaaseen energiaan” (YLE uutiset, 5.6.2009). Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) mukaan Suomessa on hyvä ilmanlaatu, kaupunkien melutorjuntaan on kiinnitetty hyvin huomiota, järvien kunnostaminen on hyvällä tolalla sekä metsien monimuotoisuutta turvataan kiitettävästi. Riskiä Suomi saa sen sijaan Kioton tavoitteita suuremmista kasvihuonepäästöistä. ”OECD kehottaa Suomea pohtimaan myös taloudellisten ohjauskeinojen käyttöä luonnonsuojelussa. Tällaisia keinoja ovat esimerkiksi uusiutuvan energian käyttöä edistävät sertifikaatit, typpipäästöjen verotus ja tiemaksut. OECD muistuttaa, että verotuksen täytyy olla johdonmukaista jo käytössä olevien keinojen kanssa” (YLE uutiset, 5.6.2009). Toimimalla näin Suomi voisi helpottaa talouden tilannetta ja samalla parantaa ympäristön suojelua.

Valtion velka Suomessa saattaa nousta neljän vuoden kuluessa 50 miljardista eurosta 100 miljardiin euroon. Valtionvarainministeri Jyrki Katainen kertoo YLE:n haastattelussa, että tilannetta voitaisiin korjata sillä, että työikää pidennetään. ”Yksi vuosi keskimääräistä työuraa ylöspäin tarkoittaa noin kolmea miljardia euroa julkisen talouden tasapainoa vahvistavana tekijänä. Näin ollen pidemmät työurat ja lyhyet työttömyysjaksot ovat se keskeisin keino tasapainottaa taloutta, laskee Katainen” (YLE uutiset, Parviainen, 1.6.2009). Näin laskettuna työikää olisi

pidennettävä kolme vuotta, jotta 10 miljardin euron vuotuinen alijäämä saataisiin korjattua.

Monessa maassa taloustaantumien elvytystoimet ovat olleet laajoja ja tasoltaan ennätysellisiä. Rahoitusjärjestelmän toimintaa on pyritty tukemaan monin eritavoin, esimerkiksi julkisen vallan takauksilla ja keskuspankkien harjoittamalla rahapolitiikalla. Julkista kulutusta on pyritty lisäämään ja investointiohjelmia on käynnistetty. (Valtiovarainministeriö, Taloudellinen katsaus, syyskuu 2009)

Teollisuustuotanto vähenee kuluvana vuonna enemmän kuin lamavuonna 1991. Alhaisen vientikysynnän johdosta teollisuustuotanto laskee 15 % edellisestä vuodesta. Tuotannon pudotus on laaja-alaista ja koskettaa teollisuuden toimialoja laidasta laitaan pudotuksen ollessa voimakkainta metsäteollisuudessa. Myös palvelujen tuotanto tulee supistumaan.

Työttömyyden lisääntyminen ja yritysten kustannusten leikkaaminen vähentävät sekä kuluttajille että teollisuusyrityksille suunnattujen palvelujen kysyntää viime vuodesta. (Valtiovarainministeriö, Taloudellinen katsaus, syyskuu 2009)

Teollisuustuotannon väheneminen selittyy sillä, että Suomessa on teollisuutta enemmän nyt, kuin mitä edellisen laman aikana.

4 EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää talouskriisien vaikutusta Keski-Pohjanmaan yrityksiin. Kuten jo aiemmin todettiin, opinnäytetyön pääongelma on:

Mitä vaikutuksia talouskriiseillä on Keski-Pohjanmaan yrityksiin?

Pääongelma jaettiin alaongelmiin seuraavasti:

1. Mitä vaikutuksia talouskriiseillä on Keski-Pohjanmaan yritysten henkilöstöön?
2. Mitä vaikutuksia talouskriiseillä on Keski-Pohjanmaan yritysten talouteen ja rahoitukseen?

4.2 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin yhdessä Keski-Pohjanmaan yrittäjät Ry:n kanssa. Keski-Pohjanmaan yrittäjät Ry on Suomen yrittäjät Ry:n aluejärjestö, jolla on 22 paikallisjärjestöä. Jäsenyrityksiä Keski-Pohjanmaan yrittäjät Ry:llä on noin 2400. Keski-Pohjanmaan yrittäjät Ry:n toimipiste sijaitsee Kokkolassa ja toimitusjohtajana toimii Mervi Järkkälä.

Kyselyn toteuttamiseen käytettiin Webropol-ohjelmaa, joka on Internetin välityksellä toimiva kysely- ja tiedonkeruusovellus.

4.3 Kyselylomake

Kysely toimitettiin vastaajille otsikolla:

Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueellinen suhdannebarometrikysely 2009

Kyselylomakkeella kysyttiin ensimmäisenä yrityksen perustietoja eli henkilöstömäärää, liikevaihtoa, toimialaa, paikkakuntaa sekä vientiä ja tuontia. Näissä kysymyksissä annettiin vaihtoehtoja, esimerkiksi liikevaihto jaettiin neljään eri vaihtoehtoluokkaan.

Seuraavaksi kysyttiin henkilöstöön liittyviä kysymyksiä. Vastauksia haettiin rekrytointitarpeisiin, palkkatukisetelin käyttöön sekä irtisanomisiin ja lomautuksiin. Suurimmassa osassa näistä kysymyksistä käytettiin myös vaihtoehtoluokkia, mutta esimerkiksi rekrytointitarpeissa annettiin avoin kysymys, johon sai vastata sanallisesti.

Lomakkeen viimeisessä osassa kysyttiin yrityksen tulevaisuuden kuvaa sekä rahoitusta. Rahoituksen osalta kysyttiin, että tarvitaanko lisärahoitusta tai onko haettu lisärahoitusta viimeisen vuoden aikana sekä sitä onko rahoitusmarkkinoiden muutokset ja ongelmat näkyneet rahoitusehdoissa. Tulevaisuudenkuvan kysymykset koskivat yrityksen liikevaihtoa, henkilökunnan määrää, investointien arvoa, viennin arvoa, tuotantokustannuksia, yrityksen kannattavuutta ja vakavaraisuutta.

Kysely on esitetty liitteessä 1.

4.4 Tutkimustulosten keruu ja analysointi

Alueellinen suhdannebarometrikysely toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena. Kysely toimitettiin vastaajille 18.11. ja vastausaika päättyi 23.11. Kyselyä lähetettiin 1702 kappaletta. Vastaajista 73 avasi kyselyn, mutta jätti silti vastaamatta. Hyväksyttäviä vastauksia saatiin 219. Näin vastausprosentiksi muodostui 12,87. Vastausprosentti on hyvä vastausajan ollessa näin lyhyt. Tutkimus ei aiheuttanut erillisiä kustannuksia.

Analysoinnissa käytettiin Webropol-ohjelmaa, josta saatiin hyvin perustietoa, mm. keskiarvoja sekä summia. Graafisia kuvioita tehtiin Microsoft Excel- taulukkolaskentaohjelmalla.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus

Luotettavuuden arviointi on keskeinen osa tieteellistä tutkimusta, sillä tutkimukselle on asetettu tiettyjä normeja ja arvoja, joihin sen tulisi pyrkiä. Luotettavuuskysymyksissä keskeisiä käsitteitä ovat perinteisesti olleet reliabiliteetti ja validiteetti arvioitaessa kvantitatiivisen tutkimuksen mittauksen luotettavuutta.

Reliabiliteetilla tarkoitetaan luotettavuutta eli tutkimustuloksen pysyvyyttä. Tämä tarkoittaa sitä, että tehtäessä tutkimus uudelleen, tulokset pysyvät samana. Tarkasteltaessa suhdannebarometrikyselyä, voidaan tuloksia pitää melko luotettavina. Vaikka vastausprosentti oli melko alhainen, oli mukana kuitenkin 219 yritystä, mikä antaa suuntaa myös muiden yritysten tilanteelle. Paikkakunnittain saatujen vastausten hajonta oli niin suuri, että vertailua niiden välillä ei tehty.

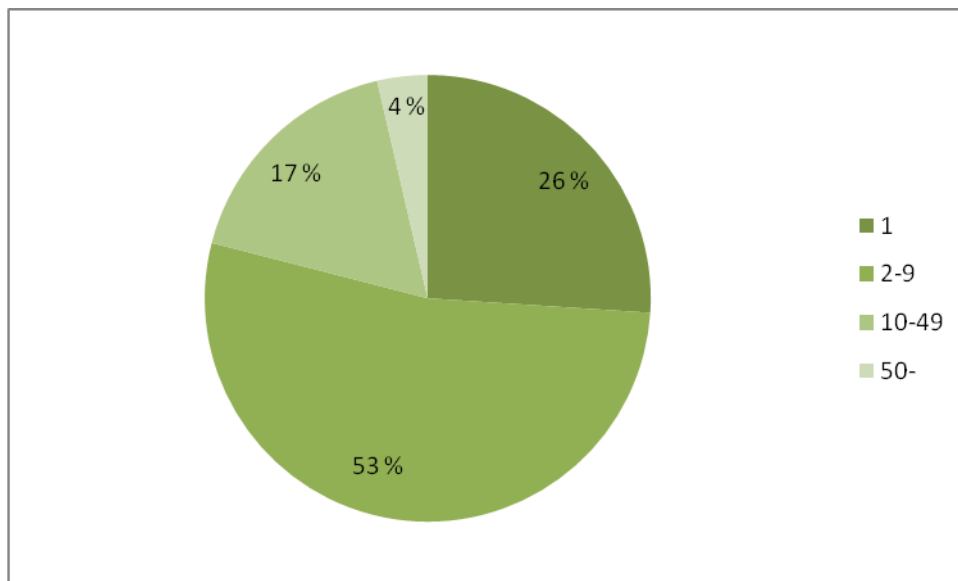
Validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan sitä, onko tutkimus tehty perusteellisesti eli onko tutkittu niitä asioita, joita oli tarkoitus selvittää. Mielestäni tutkimus on pätevä, sillä se vastaa määriteltyihin tutkimusongelmiin. Vastaamista kyselyyn helpotettiin sillä, että lähes kaikissa kysymyksissä oli vaihtoehdot, eikä avoimia kysymyksiä ollut muutamaa enempää.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Tutkimusaineiston kuvailu

5.1.1 Henkilöstö

Kyselyn ensimmäinen kysymys koski henkilöstön määrää vastaajayrityksissä. Henkilöstön määrä on esitetty kuviossa 4. Vastaajayrityksistä 53 % (116 kpl) oli 2-9 henkilön yrityksiä. Seuraavaksi suurin ryhmä olivat yksinyrittäjät, joita vastanneista oli 26 % (57 kpl). Suuremmat yritykset, 10-49 sekä yli 50 hengen yritykset, vastasivat kyselyyn heikommin. Melko suurista, 10-49 hengen yrityksistä, vastaajia oli 17 % (38 kpl) ja yli 50 hengen yrityksiä 4 % (8 kpl).

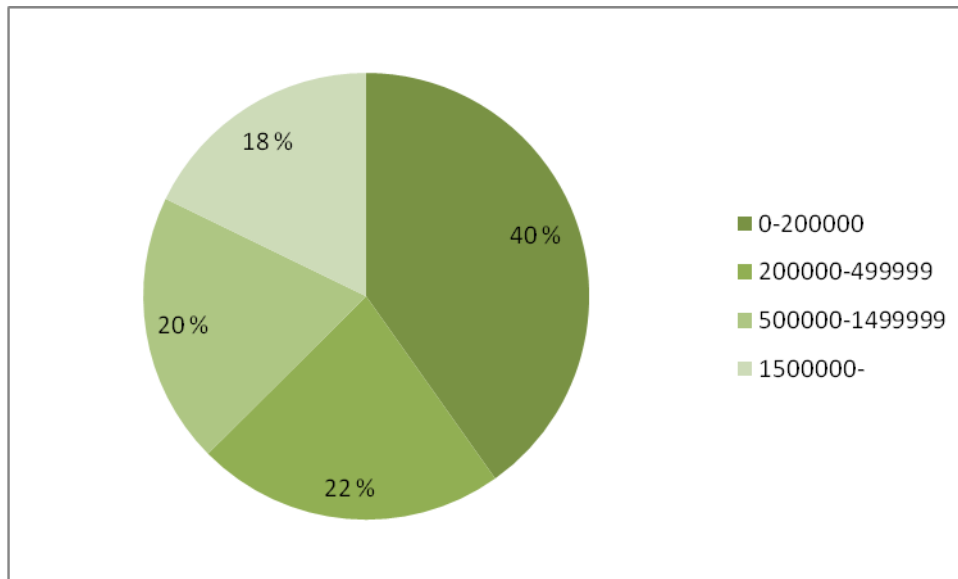

KUVIO 4. Henkilöstön määrä

5.1.2 Liikevaihto

Kuviossa 5 on esitetty vastaajayritysten liikevaihtoluokat. Suurin osa vastaajayrityksistä, 40 % (88 kpl), oli pieniä alle 200 000 € liikevaihdon yrityksiä. Vastaajayrityksistä 22 % (49 kpl) ilmoitti liikevaihdokseen 200 000-499 999 €. Seuraavaksi eniten vastauksia, 20 % (43 kpl), tuli 500 000- 1 499 999 €

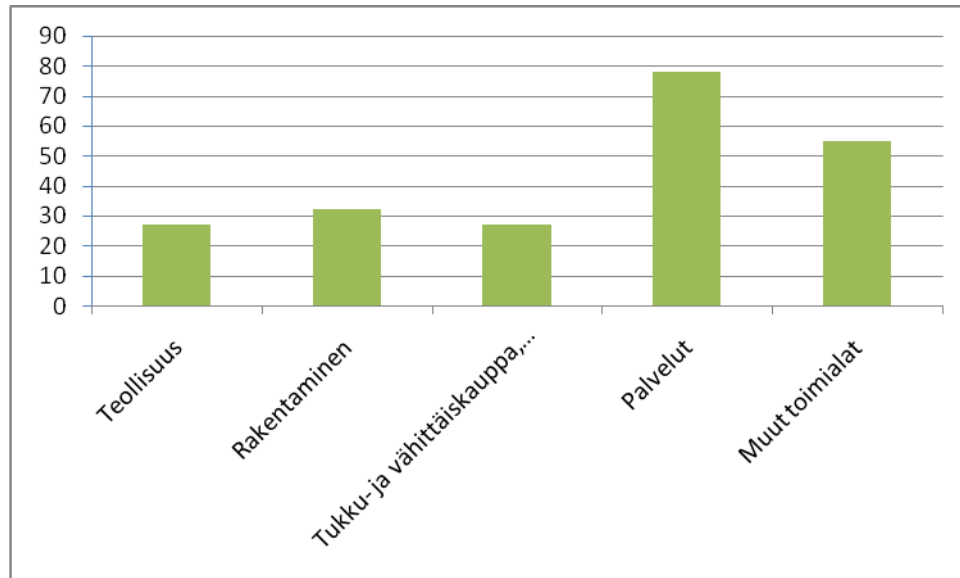
liikevaihdon yrityksiltä. Yli 1 500 000 € liikevaihdon omaavilta yrityksiltä vastauksia saatiin 18 % (39 kpl).

KUVIO 5. Liikevaihton jakautuminen

5.1.3 Toimiala

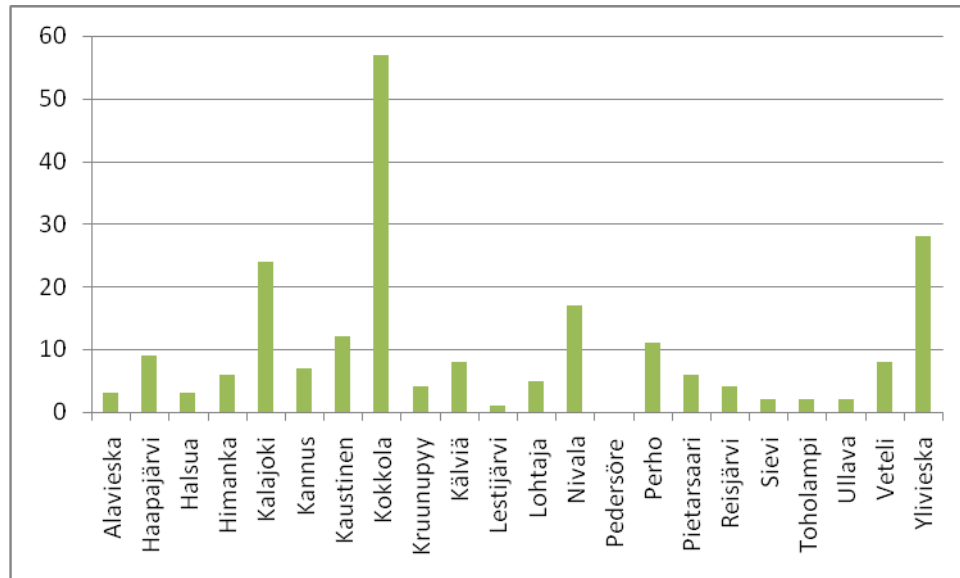
Vastaajayrityksistä teollisuudessa toimi 12 % (27 kpl) ja rakentamisessa 15 % (32 kpl). Tukku- ja vähittäiskauppa sekä moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus olivat samassa ryhmässä ja niitä vastaajista oli 12 % (27 kpl). Vastaajayrityksistä enemmistö oli palvelualojen yrityksiä, 36 % (78 kpl). Muiden toimialojen yrityksiä oli toiseksi eniten, 25 % (55 kpl). Toimialaluokat on esitetty kuviossa 6.

KUVIO 6. Toimialaluokat

5.1.4 Paikkakunta

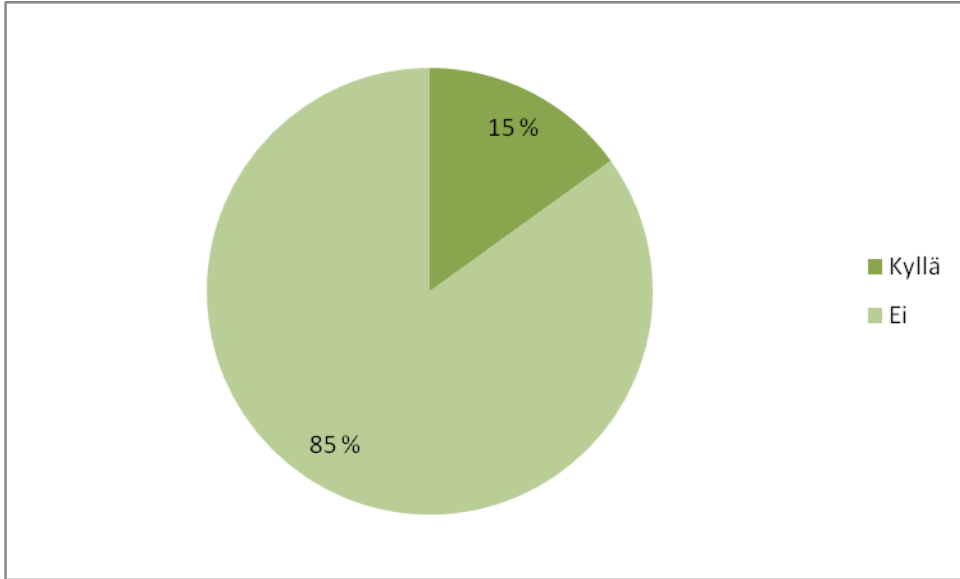
Ylivoimaisesti eniten vastauksia tuli Kokkolasta, 26 % (57 kpl). Seuraavaksi eniten vastauksia saatiin Ylivieskasta, 12,8 % (28 kpl). Kalajoelta vastauksia tuli 11 % (24 kpl). Nivalalaisilta yrityksiltä vastauksia saatiin 7,8 % (17 kpl). Kaustisilta vastauksia saatiin 5,5 % (12 kpl) kaikista vastauksista ja Perhosta 5 % (11 kpl). Haapajärveltä vastauksia tuli 4,1 % (9 kpl). Seuraavaksi eniten vastauksia tuli Kälviältä sekä Vetelistä, molemmista 3,7 % (8 kpl) kaikista vastaajista. Kannuksesta vastauksia saatiin 3,2 % (7 kpl). Himangalta sekä Pietarsaaresta saatiin molemmista yhtä monta vastausta, 2,7 % (6 kpl). Vastauksista 2,3 % (5 kpl) tuli Lohtajalta. Reisjärveltä ja Kruunupyystä saatiin vastauksia 1,8 % (4 kpl) molemmista. Alavieskalaisista yrityksistä vastasi 1,4 % (3 kpl) . Sievistä, Toholammilta sekä Ullavasta vastauksista oli kaikista 0,9 % (2 kpl). Lestijärveltä vastauksia tuli 0,5 % (1 kpl). Yhtään vastausta ei saatu Pedersörestä. Kuviossa 7 on kuvattu vastaajayritysten toimintapaikkakunnat.

KUVIO 7. Vastausten määrä paikkakunnittain

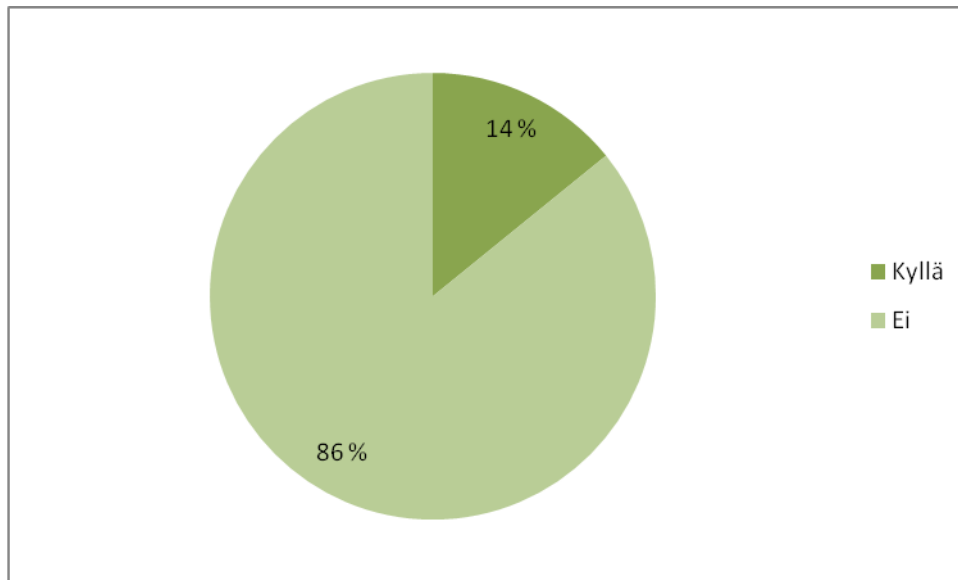
5.1.5 Vienti ja tuonti

Seuraavaksi kysyttiin, viedäänkö yrityksen tuotteita tai palveluita ulkomaille, joko itse vietyinä tai osana jonkin toisen kotimaisen yrityksen tuotekokonaisuutta. Vastaajayrityksistä 84,9 % (186 kpl) valitsi vaihtoehdon ”ei”. Vastaavasti ”kyllä”-vaihtoehdon valitsi 15,1 % (33 kpl) yrityksistä. Kuviossa 8 on esitetty vastaukset.

KUVIO 8. Vienti

Tuontitoiminnasta kysyttiin, että onko yrityksellä suoraa tuontitoimintaa. Vastaajayrityksistä vaihtoehdon ”ei” valitsi 85,8 % (188 kpl). Suoraa tuontitoimintaa vastaajayrityksistä on 14,2 %:lla (31 kpl). Kuviossa 6 on esitetty tuontitoimintaa.

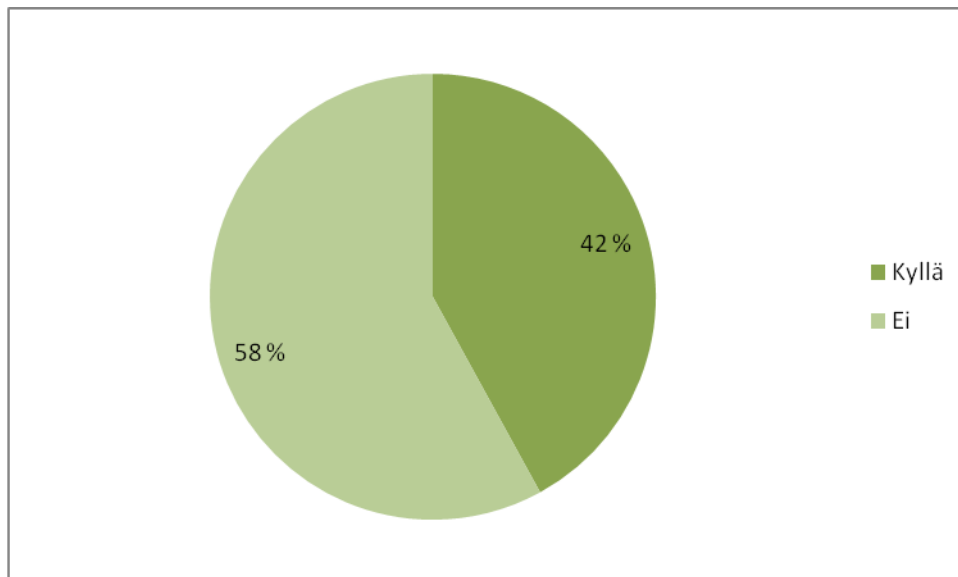

KUVIO 9. Tuonti

5.2 Suhdannebarometri

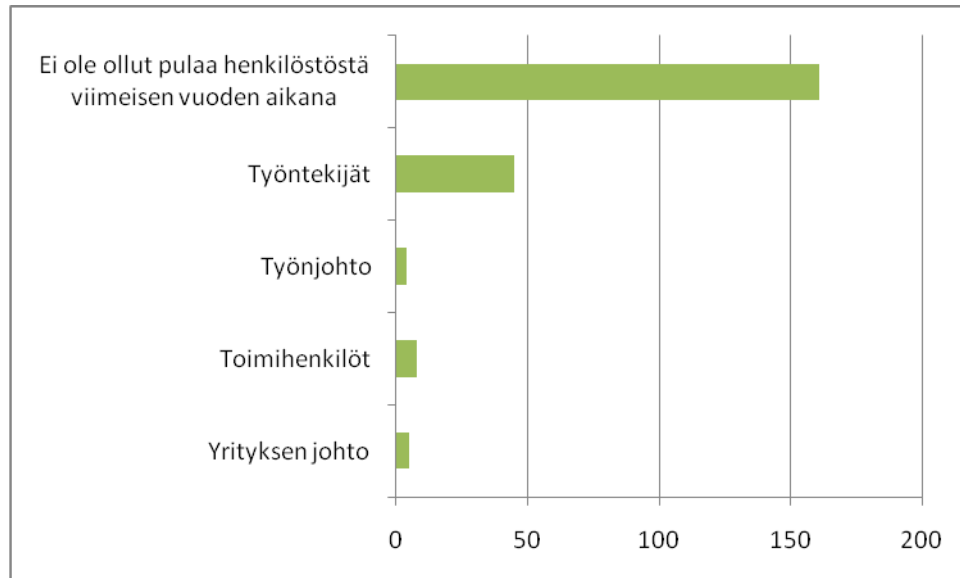
5.2.1 Henkilöstön rekrytointi

Ensimmäiseksi suhdannebarometrissä tiedusteltiin yritysten henkilöstön rekrytointiin liittyviä asioita. Viimeisen vuoden aikana vastaajayrityksistä oli rekrytoinut uutta henkilöstöä 42 % (92 kpl). Uutta henkilöstöä viimeisen vuoden aikana ei ole rekrytoinut 58 % (127 kpl) yrityksistä. Kuviossa 10 on esitetty ”kyllä” ja ”ei”-vastausten jakautuminen.

KUVIO 10. Uusien työntekijöiden rekrytointi viimeisen vuoden aikana

Seuraavaksi kysyttiin, mihin henkilöstöryhmään kuuluvista on ollut pulaa viimeisen vuoden aikana. Suurin osa vastaajayrityksistä valitsi vaihtoehdon ”Ei ole ollut pulaa henkilöstöstä viimeisen vuoden aikana”, vastaajista 73,5 % (161 kpl). Työntekijöistä on ollut pulaa 20,5 % (45 kpl) yrityksistä. Toimihenkilöitä ei ole ollut tarpeeksi 3,7 % (8 kpl) yrityksessä. Vastaajayrityksistä 2,3 % (5 kpl) valitsi vaihtoehdon ”yritysjohto” ja 1,8 % (4 kpl) vaihtoehdon ”työnjohto”. Kuviossa 11 on esitetty, mistä henkilöstöryhmästä on ollut pulaa viimeisen vuoden aikana.

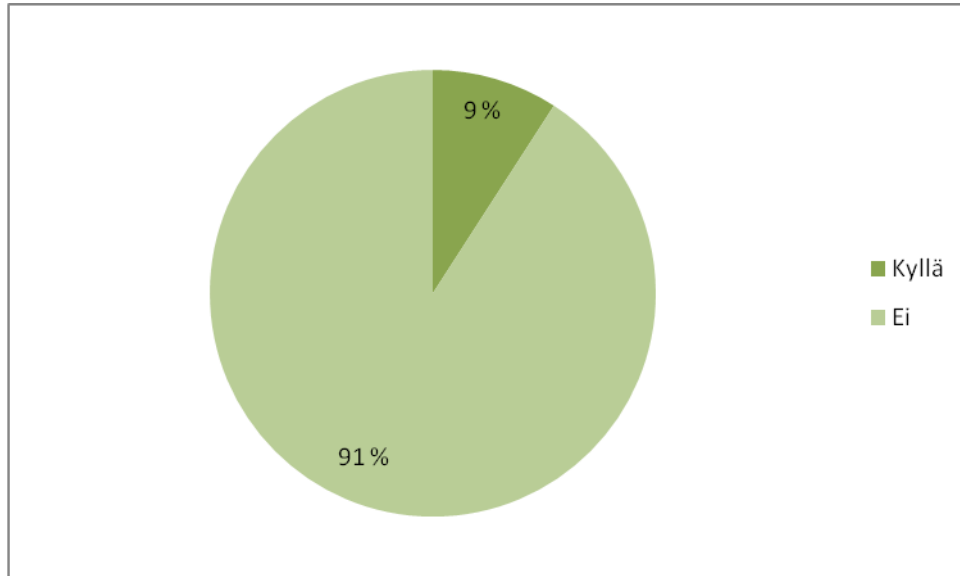

KUVIO 11. Henkilöstöryhmät, joista ollut pulaa viimeisen vuoden aikana

Tässä osiossa annettiin myös avoin kysymys, joka kuului minkä ammatti / tehtävänimikkeen työntekijöistä on ollut pulaa viimeisen vuoden aikana. Vastauksia tähän kysymykseen saatiin 58 kappaletta. Vastaukset on eritelty liitteessä 2.

Muutama vastaajayrityksistä kirjoitti vastaukseksi avoimeen kysymykseen, ”ei ole” tai ”-”. Pääsääntöisesti pulaa oli ollut suorittavantason työntekijöistä. Mitään tiettyä tehtävänimikettä ei ollut useita.

Osiassa kysyttiin vielä, että onko yrityksenne kärsinyt työvoimapulasta viimeisen vuoden aikana. Suurin osa vastaajayrityksistä, 90,9 % (199 kpl) vastasi, etteivät he ole kärsineet työvoimapulasta viimeisen vuoden aikana. Vastaajayrityksistä 9,1 % (20 kpl), on kärsinyt työvoimapulasta viimeisen vuoden aikana. Vastaukset on esitetty kuviossa 12.

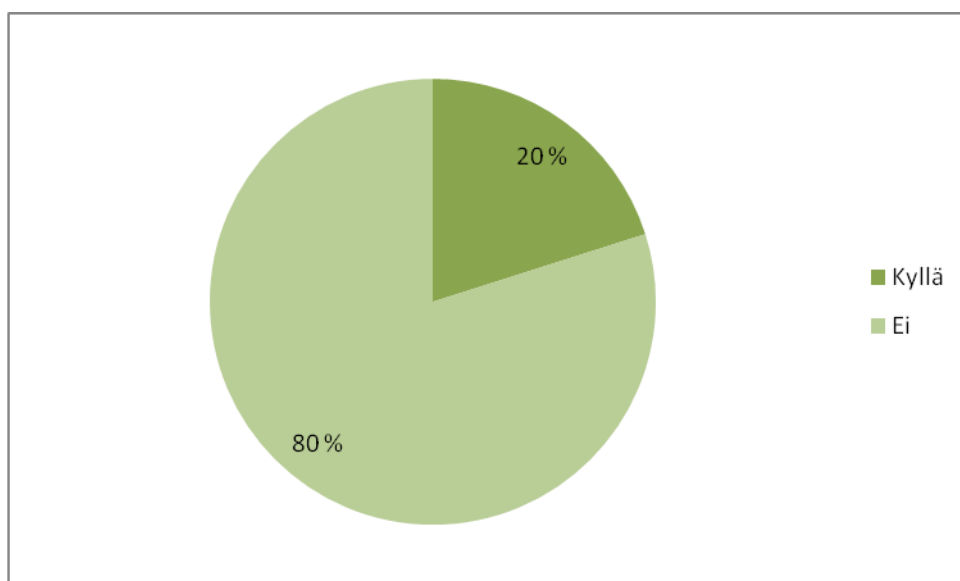

KUVIO 12. Yrityksen kärsiminen työvoimapulasta

5.2.2 Palkkatukiseteli

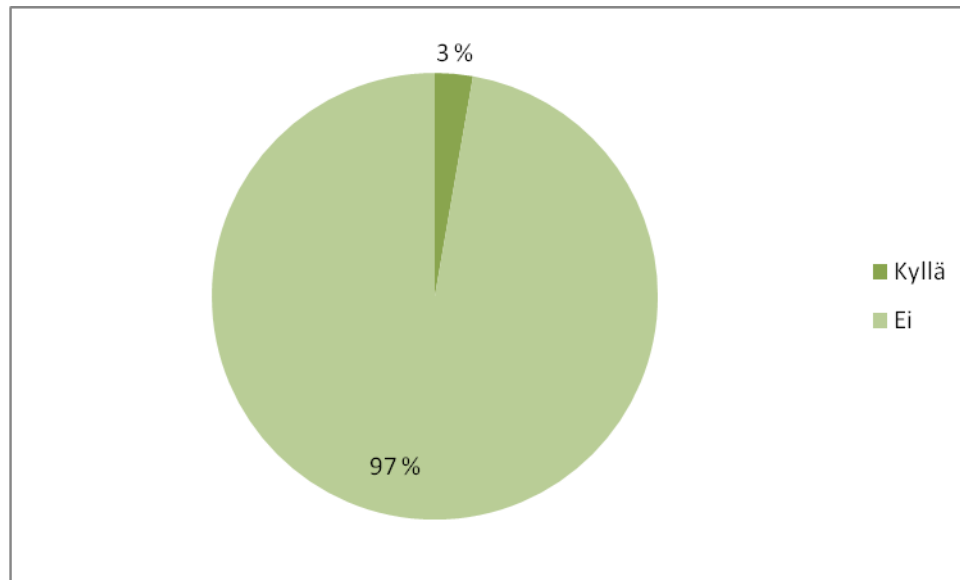
Seuraavassa osiossa kysyttiin onko yrityksissä kuultu palkkatukisetelistä ja onko yritykseen palkattu palkkatukisetelin omaavaa henkilöä.

Kyselyyn vastanneista yrityksistä 20,1 % (44 kpl), on kuullut palkkatukisetelistä. Vastaavasti 79,9 % (175 kpl), ei ole kuullut palkkatukisetelistä. Kuviossa 13 on kuvattu ”kyllä” ja ”ei” vastausten suhteet.

KUVIO 13. Palkkatukisetelin tunnettuus

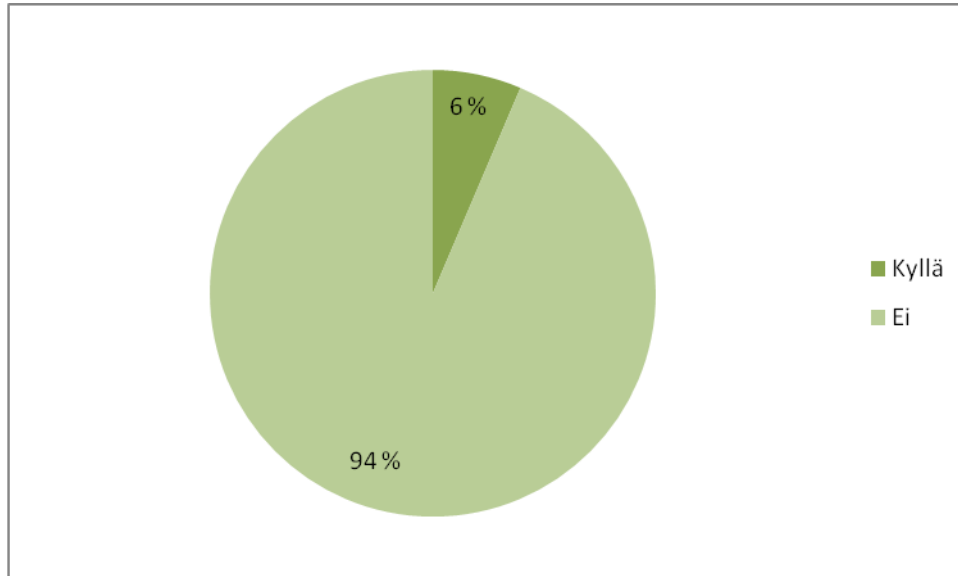
Kuviossa 14 on kuvattu osuudet yrityksistä, jotka ovat tai eivät ole palkanneet palkkatukisetelin omaavaa henkilöä. Palkkatukisetelin omaavan henkilön on palkannut 2,7 % (6 kpl) vastaajayrityksistä. Kuitenkin 97,3 % (213 kpl) ei ole palkannut palkkatukisetelin omaavaa henkilöä.

KUVIO 14. Palkkatukisetelin omaavan henkilön palkanneet yritykset

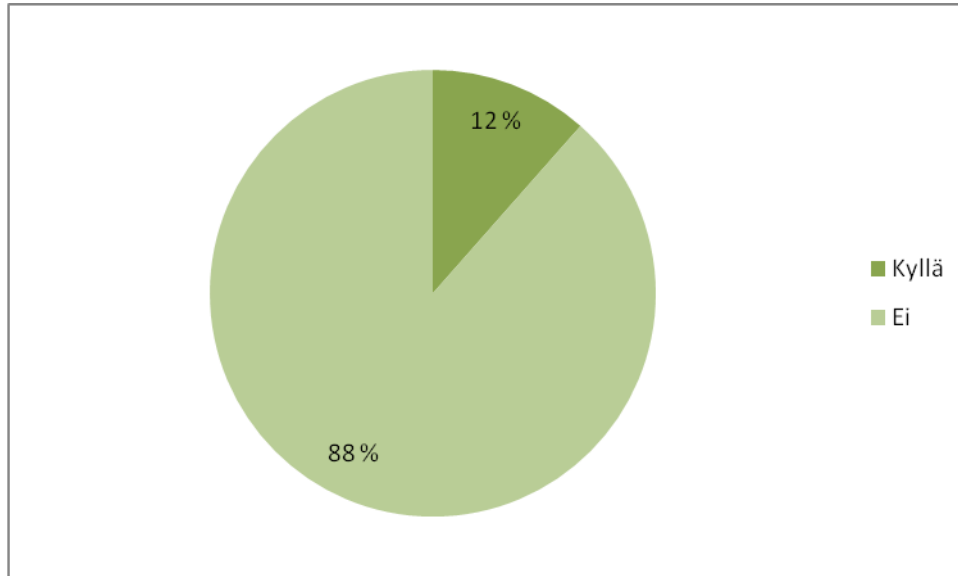
5.2.3 Irtisanomiset ja lomautukset

Seuraavassa osiossa kysyttiin irtisanomisista ja lomautuksista. Ensimmäiseksi kysyttiin, onko yrityksessä jouduttu irtisanomaan henkilöstöä taloudellisen tilanteen vuoksi viimeisen vuoden aikana ja jos on, niin kuinka monta henkilöä. Vastaajayrityksissä 6,4 % (14 kpl) oli jouduttu irtisanomaan henkilöstöä. Kuitenkaan 93,2 % (204 kpl) yrityksissä irtisanomisiin ei ollut jouduttu. Kuitenkin vain yhdeksän vastaajayrityksistä oli kertonut, montako henkilöä on irtisanottu taloudellisen tilanteen vuoksi viimeisen vuoden aikana. Yleisimmin irtisanottu oli ainoastaan yksi työntekijä, vastaajayrityksistä kuudessa. Kolmessa yrityksessä oli irtisanottu kaksi työntekijää. Kuviossa 15 on esitetty irtisanomisiin joutuneiden yritysten sekä yritysten, jotka eivät ole joutuneet irtisanomaan, ero.

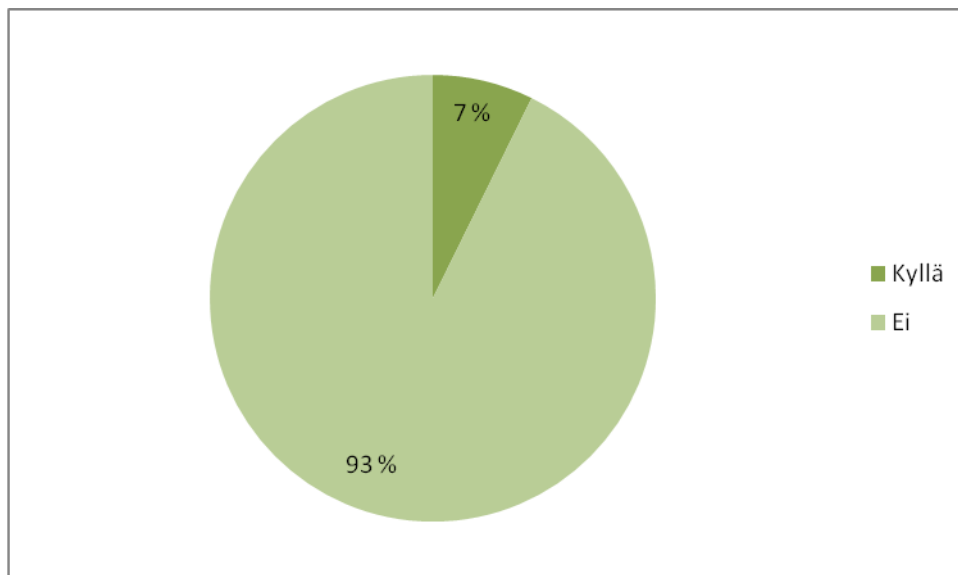
KUVIO 15. Irtisanomiset

Lomauttamisista kysyttiin, että onko yrityksissä jouduttu lomauttamaan työntekijöitä taloudellisen tilanteen takia viimeisen vuoden aikana. Vastaajayrityksistä 11,4 % (14 kpl) oli lomauttanut työntekijöitä. Vastaavasti lomautuksiin ei oltu jouduttu 87,7 % (192 kpl) yrityksistä. Lomautuksiin joutuneista yrityksistä 16 oli vastannut siihen, montako henkilöä on ollut lomautettuna. Yleisimmin lomautettuna on ollut yksi tai kaksi henkilöä, kahdeksan yritystä vastasi näin. Kahdessa yrityksessä oli lomautettu neljä henkilöä ja yhdessä kuusi. Kaksi yrityksistä oli joutunut lomauttamaan yhdeksän henkilöä. Yli kymmenen henkilöä oli joutunut lomauttamaan kaksi yritystä (15 ja 26). Yksi yksi yrityksistä vastasi kysymykseen 2-4 henkilöä. Kuviossa 16 on esitetty lomautuksiin joutuneiden ja lomauttamatta jättäneiden yritysten ero.

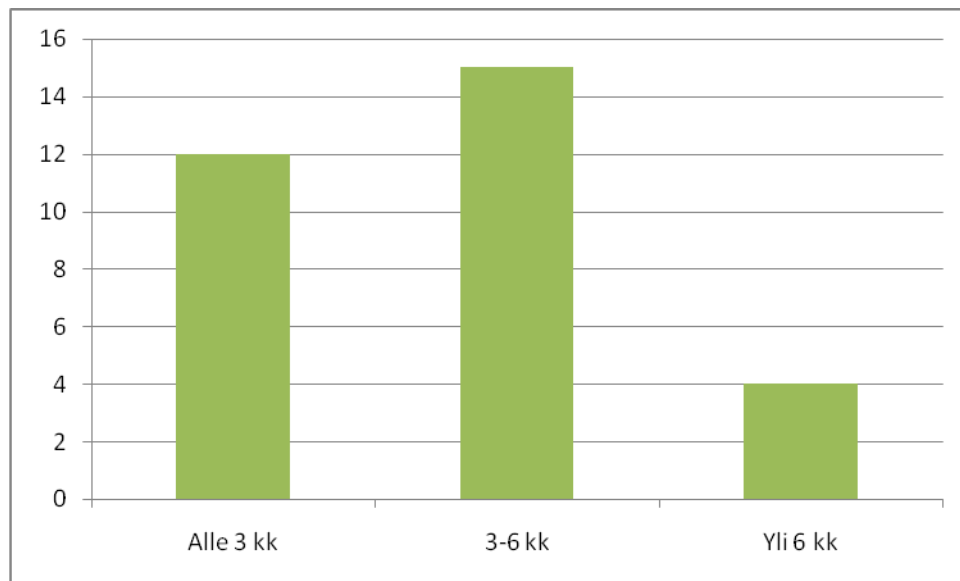
KUVIO 16. Lomautukset

Lomautuksista kysyttiin myös, onko yrityksen työntekijöitä lomautettuna tällä hetkellä. Vastajayrityksistä 7,3 % (16 kpl) on työntekijöitä lomautettuna tällä hetkellä. Vastajayrityksistä 92,7 % (203 kpl) ei ole lomautuksia käynnissä tällä hetkellä. Kuviossa 17 on kuvattu tämän hetkinen lomautustilanne.

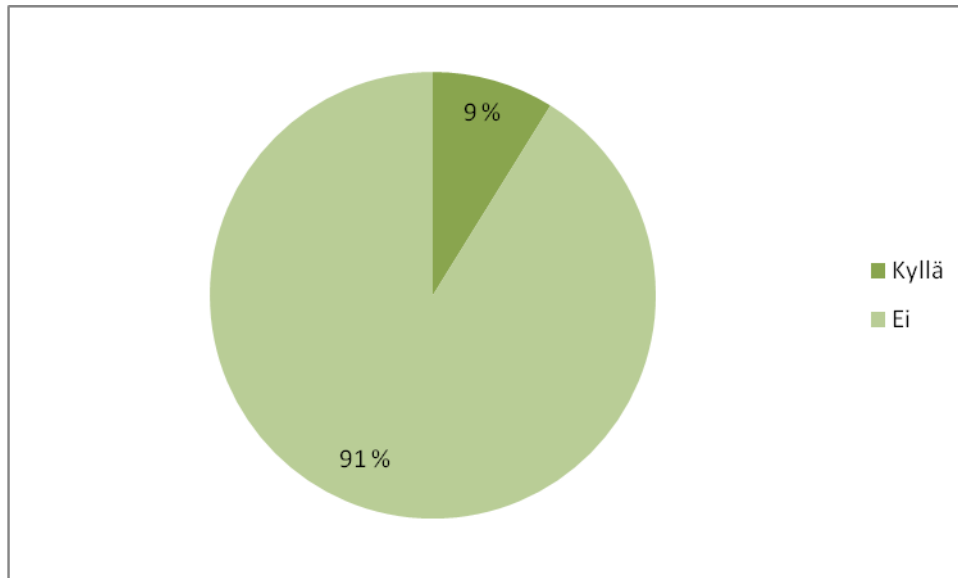
KUVIO 17. Lomautukset tällä hetkellä

Seuraavaksi kyselyssä pyydettiin arvioimaan kuinka kauan lomautukset ovat kestäneet tai tulevat kestämaan. Vastauksia tähän saatiin 31 kappaletta. Yleisin vastaus lomautuksen pituudesta oli 3-6 kuukautta, vastauksista 48,4 % (15 kpl). Toiseksi yleisin vastaus oli alle kolme kuukautta, tämän vaihtoehdon valitsi 38,7 % (12 kpl). Ainoastaan 12,9 % (4 kpl) valitsi vaihtoehdon yli kuusi kuukautta. Kuviossa 18 on esitetty arviot lomautuksen pituudesta.

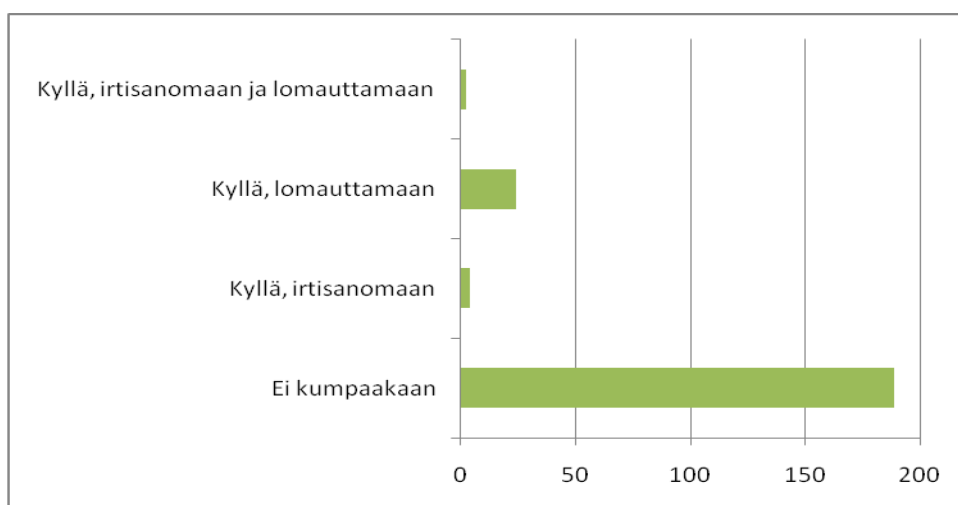
KUVIO 18. Arvio lomautuksen pituudesta

Lomautettujen työntekijöiden irtisanomista on harkinnut vastaajista 8,8 % (13 kpl). Vastaavasti lomautettujen työntekijöiden irtisanomista ei ole harkinnut 91,2 % (134 kpl) vastaajista. Kysymykseen vastasi 147 yritystä. Kuviossa 19 on kuvattu lomautettujen irtisanomista harkinneiden ja irtisanomista harkitsematta jättäneiden välinen ero.

KUVIO 19. Lomautettujen työntekijöiden irtisanomista harkinneet

Lopuksi irtisanomis- ja lomauttamisosiossa kysyttiin arviota siitä, joutuuko yritys lomauttamaan tai irtisanomaan työntekijöitä seuraavan kolmen kuukauden aikana. Vastaajista 86,3 % (189 kpl) ei usko joutuvansa irtisanomaan tai lomauttamaan työntekijöitään seuraavaan kolmeen kuukauteen. Puolestaan 11 % (24 kpl) uskoo joutuvansa lomauttamaan työntekijöitä. Irtisanomisiin uskoo joutuvan ainoastaan 1,8 % (4 kpl) vastanneista yrityksistä. Kaksi yritystä arvioi joutuvansa sekä irtisanomaan, että lomauttamaan työntekijöitään seuraavan kolmen kuukauden aikana. Kuviossa 20 on vertailtu edellisiä.

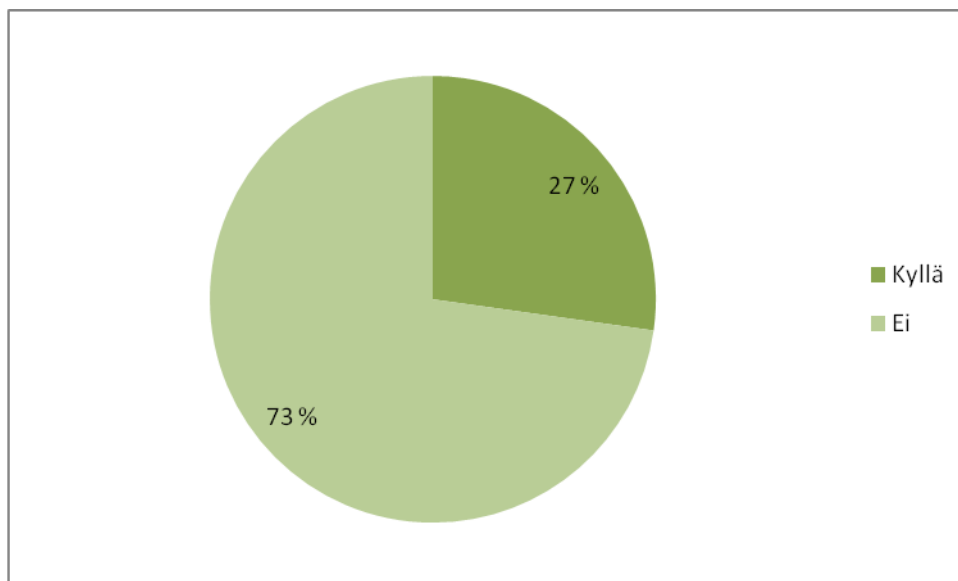

KUVIO 20. Seuraavan kolmen kuukauden aikana irtisanomisiin tai lomauttamisiin joutuvien yritysten määrä

5.2.4 Rahoitus

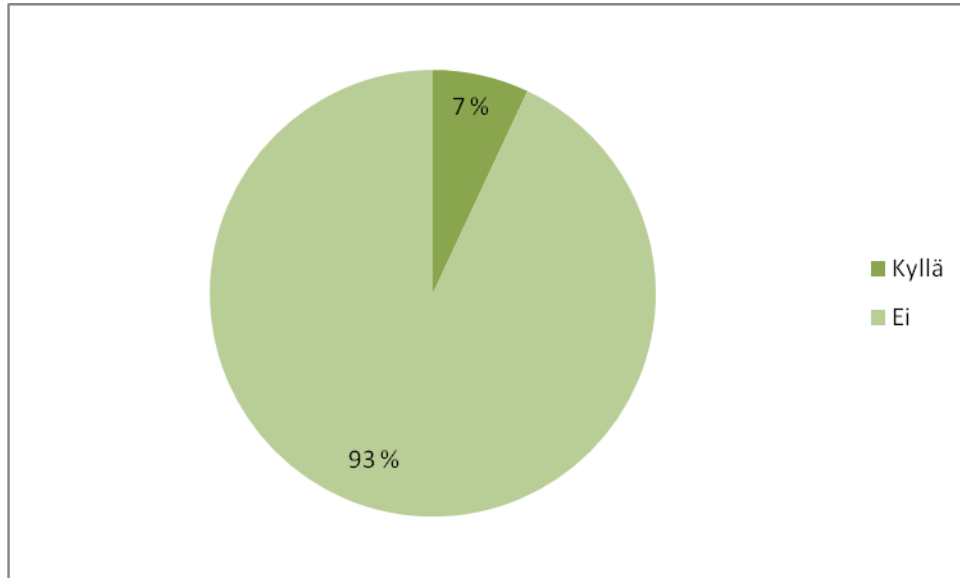
Rahoituksesta suhdannebarometrissä kysyttiin, aikooko yritys ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan vuoden aikana, aikooko yritys hakea Finnveran suhdannelainaa tai –takausta, onko yritys hakenut ulkopuolista rahoitusta viimeisen vuoden aikana ja onko yritys ottanut ulkopuolista rahoitusta viimeisen vuoden aikana sekä onko rahoitusmarkkinoiden muutokset tai ongelmat heijastuneet rahoitusehtoihin viimeisen vuoden aikana ja miten nämä muutokset ja ongelmat ovat näkyneet rahoituksessa.

Vastaajayrityksistä 27,2 % (58 kpl) aikoo ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan vuoden kuluessa. Vastaavasti 72,8 % (155 kpl) ei aio ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan vuoden aikana. Vastaus saatiin 213 yritykseltä. Kuviossa 21 on esitetty ulkopuolista rahoitusta ottavien ja ulkopuolisesta rahoituksesta kieltäytyvien ero.

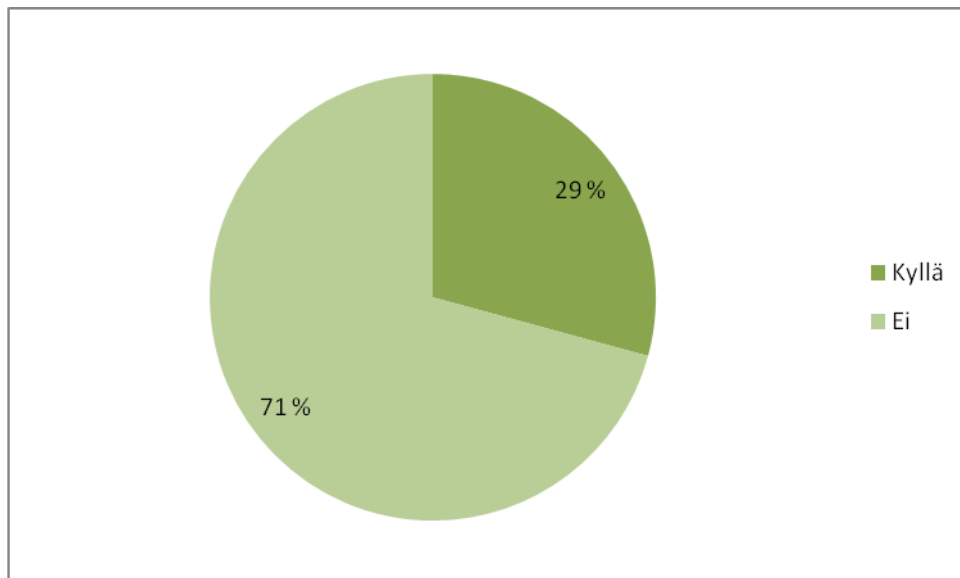
KUVIO 21. Ulkopuolinen rahoitus seuraavan vuoden aikana

Kuviossa 22 on esitetty määrällinen ero Finnveran suhdannelainaa tai –takausta hakevista ja hakematta jättävistä. Kysymykseen vastasi 215 yritystä. Finnveran suhdannelainaa tai –takausta aikoo hakea seuraavan vuoden kuluessa vastaajayrityksistä 7 % (15 kpl). Vastaajayrityksistä 93 % (200), ei aio hakea Finnveran suhdannelainaa tai –takausta.

KUVIO 22. Finnveran suhdannelainaa tai –takausta hakevat

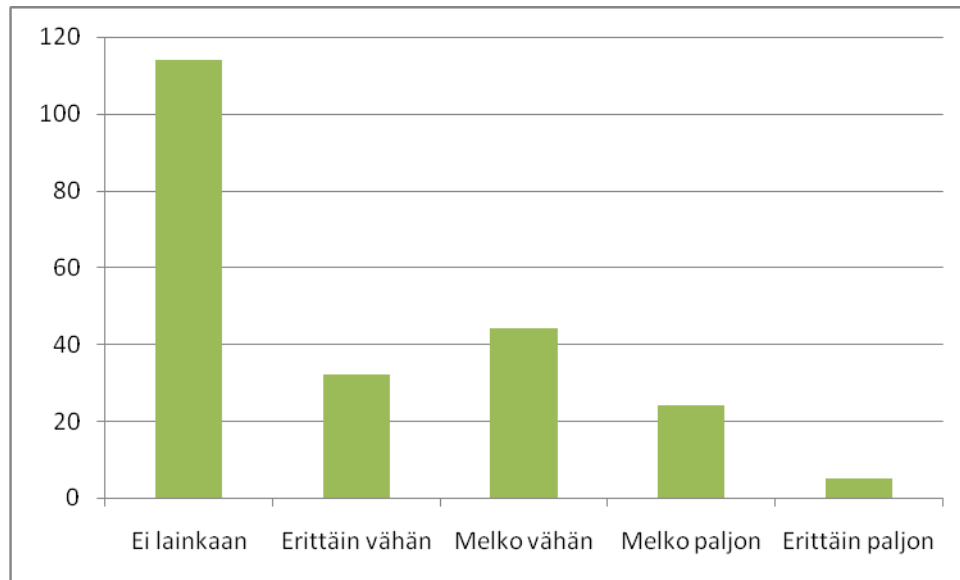
Ulkopuolista rahoitusta viimeisen vuoden aikana on hakenut vastaajayrityksistä 30,6 % (67). Vastaajayrityksistä 69,4 % (152 kpl) ei ole hakenut ulkopuolista rahoitusta viimeisen vuoden aikana. Kuviossa 23 on esitetty ulkopuolista rahoitusta hakeneiden ja hakematta jättäneiden suhde.

KUVIO 23. Ulkopuolista rahoitusta hakeneiden ja hakematta jättäneiden suhde

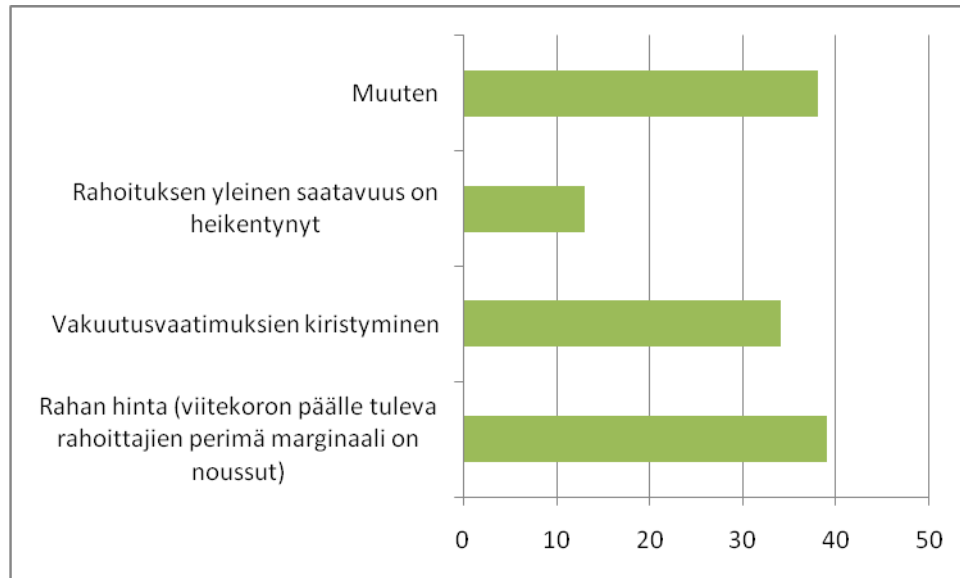
Vastaajayrityksistä 52,1 % (114 kpl) on sitä mieltä, että rahoitusmarkkinoiden muutokset tai ongelmat eivät ole heijastuneet rahoitusehtoihin viimeisen vuoden aikana. Vastausvaihtoehdon ”erittäin vähän”, valitsi 14,6 % (32 kpl).

Vastaajayrityksistä 20,1 % (44 kpl) arvioi rahoitusmarkkinoiden muutosten ja ongelmien heijastuneen rahoitusehtoihin melko vähän. Vastaajayrityksistä 11 % (24 kpl), valitsi vastausvaihtoehdon ”melko paljon” ja 2,3 % (5 kpl) vaihtoehdon ”erittäin paljon”. Vastauksia on verrattu kuviossa 24.

KUVIO 24. Minkä verran yritykset arvioiva rahoitusmarkkinoiden muutosten ja ongelmien heijastuneet rahoitusehtoihin viimeisen vuoden aikana

Vaikutukset rahoitusmarkkinoiden muutoksissa ja ongelmassa ovat näkyneet 31,5 % (39 kpl) vastaajayrityksen mielestä rahan hinnassa eli viitekoron päälle tulevassa rahoittajien perimässä marginaalissa, joka on noussut. Yrityksistä 27,4 % (34 kpl) mielestä vakuusvaatimukset ovat kiristyneet. Rahoituksen yleinen saatavuus on pienentynyt 10,5 % (13 kpl) mielestä. Yrityksistä 30,6 % (38 kpl) valitsi vastausvaihtoehdon ”muuten”. Vastaukset on vielä esitetty kuviossa 25.

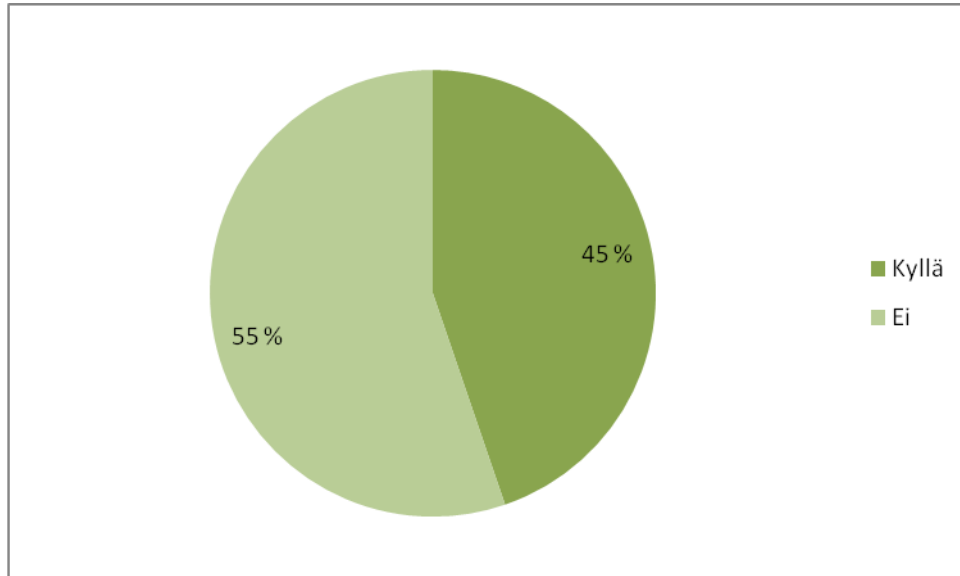

KUVIO 25. Rahoitusmarkkinoiden muutosten ja ongelmien näkyminen rahoitusehdoissa

5.2.5 Maksuvaikeudet ja -ehdot

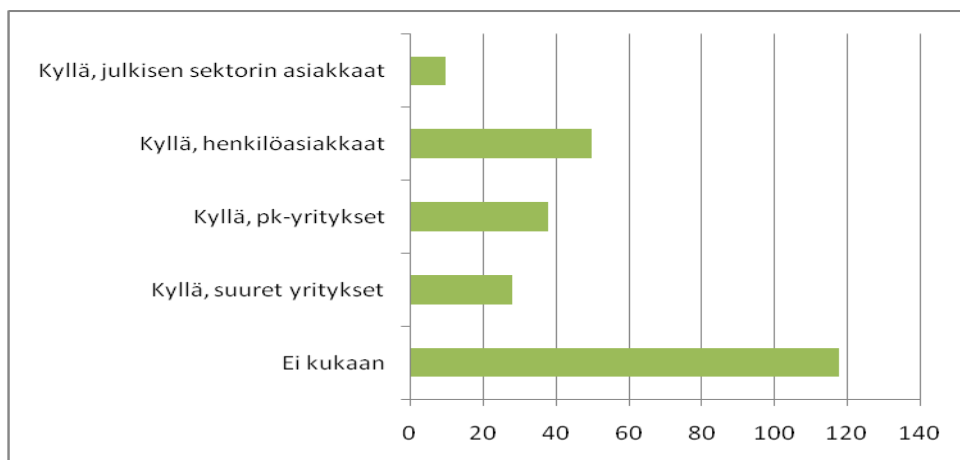
Maksuvaikeuksista ja -ehdoista kysyttiin suhdannebarometrissä, että onko yrityksen asiakkailla / kumppaneilla ollut maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana vuoden takaista enemmän ja ovatko jotkin asiakkaista / kumppaneista yksipuolisesti pidättäneet sovittuja maksuehtoja.

Vastaajayrityksistä 55,3 % (121 kpl) asiakkailla / kumppaneilla ei ole ollut maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana enempää kuin vuosi sitten. Vastanneista yrityksistä 44,7 % (98 kpl) oli sitä mieltä, että yrityksen asiakkailla / kumppaneilla on ollut viimeisen kolmen kuukauden aikana vuoden takaista enemmän maksuvaikeuksia. Eroa on selvitetty kuviossa 26.

KUVIO 26. Asiakkailla / kumppaneilla maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana enemmän kuin vuosi sitten

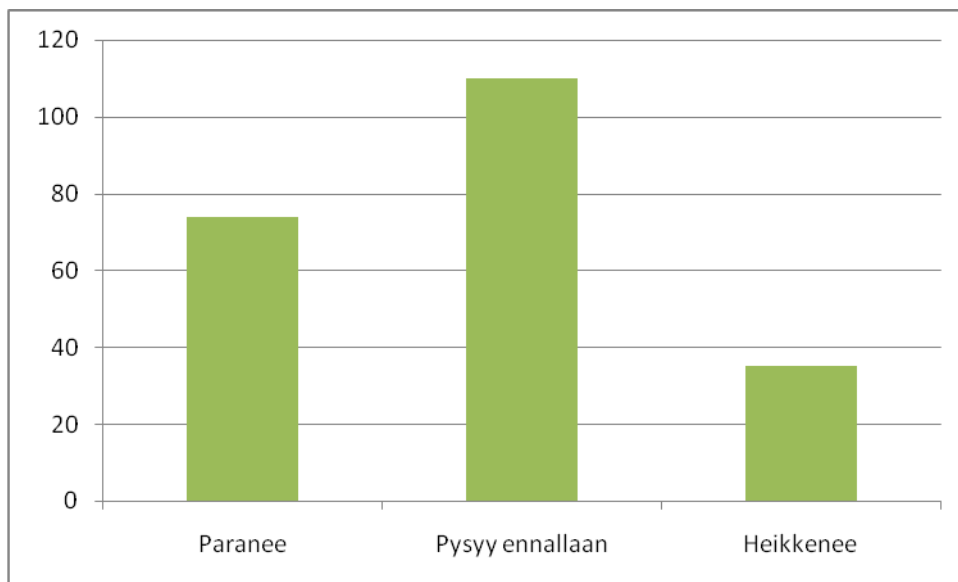
Kukaan 53,9 % (118 kpl) vastaajayrityksen asiakkaista / kumppaneista ei ole yksipuolisesti pidättänyt sovittuja maksuehtoja. Suuret yritykset ovat yksipuolisesti pidättäneet sovittuja maksuehtoja 12,8 % (28 kpl) yrityksen tapauksessa. Pk-yritykset ovat yksipuolisesti pidättäneet sovittuja maksuehtoja 17,4 % (38 kpl) vastanneen mielestä. Vastaajayrityksistä 22,8 % (50 kpl) valitsi vastausvaihtoehdon ”Kyllä, henkilöasiakkaat”. Julkisen sektorin asiakkaat ovat yksipuolisesti pidättäneet sovittuja maksuehtoja 4,6 % (10 kpl) vastaajayrityksen tapauksessa. Kuviossa 27 on selvennetty näitä eroja.

KUVIO 27. Ovatko jotkin asiakkaat / kumppanit pidättäneet yksipuolisesti sovittuja maksuehtoja

5.2.6 Tulevaisuus

Tulevaisuudesta suhdannebarometrissä kysyttiin, millaisena suhdannenäkymät koetaan oman yrityksen kannalta seuraavan vuoden aikana. Vastaajayrityksistä 33,8 % (74 kpl) uskoi suhdannenäkymien paranevan seuraavan vuoden aikana. Yrityksistä 50,2 % (110 kpl) arvioi tilanteen pysyvän ennallaan. Heikkeneviä suhdannenäkymiä ennusti 16 % (35 kpl) yrityksistä. Suhdannenäkymäarviot on esitetty kuviossa 28.

KUVIO 28. Suhdannenäkymäarviot

Seuraavaksi pyydettiin arvioimaan yrityksen tilannetta liikevaihdon, henkilökunnan määrän, investointien arvon, viennin arvon, tuotantokustannuksien, kannattavuuden sekä vakavaraisuuden kannalta vuoden kuluttua asteikolla: suurempi, yhtä suuri tai pienempi. Taulukossa 2 on esitetty yritysten arviot tulevaisuudesta prosentteina ja valinneiden yritysten määränä.

TAULUKKO 2. Tulevaisuuden kuva yrityksissä

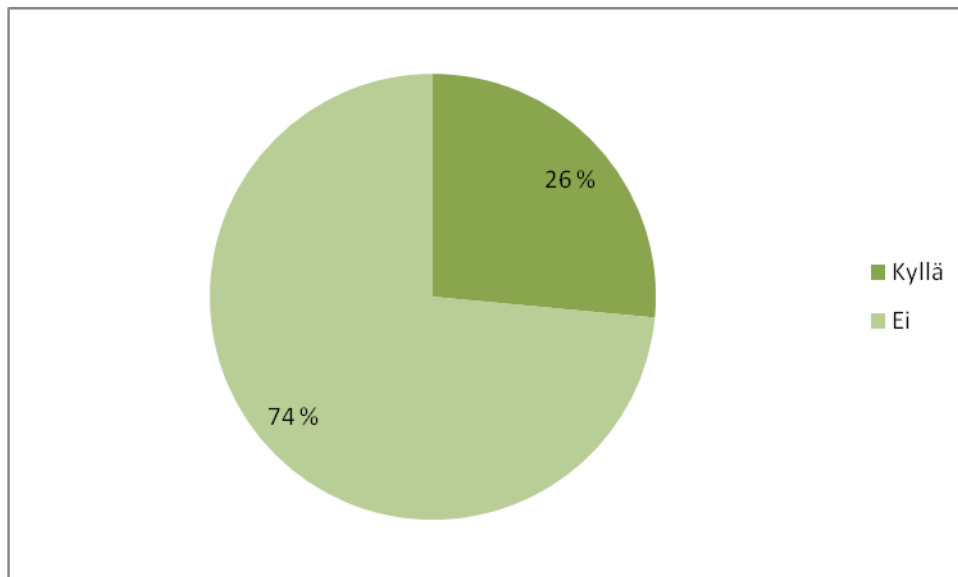
	Suurempi	Yhtä suuri	Pienempi
Liikevaihto	47,9 % 105 kpl	33,8 % 74 kpl	18,3 % 40 kpl
Henkilökunnan määrä	21,9 % 48 kpl	68,5 % 150 kpl	9,6 % 21 kpl
Investointien arvo	20,5 % 45 kpl	50,7 % 111 kpl	28,8 % 63 kpl
Viennin arvo	5,5 % 12 kpl	70,8 % 155 kpl	23,7 % 52 kpl
Tuotantokustannukset	30,1 % 66 kpl	54,8 % 120 kpl	15,1 % 33 kpl
Yrityksen kannattavuus	41,1 % 90 kpl	33,8 % 74 kpl	21,5 % 55 kpl
Vakavaraisuus	38,4 % 84 kpl	46,6 % 102 kpl	15,1 % 33 kpl

Suurin osa yrityksistä odottaa liikevaihdon kasvavan tai pysyvän samana seuraavan vuoden aikana. Kuitenkin henkilökunnan määrä tulee pysymään samana tai hieman kasvavaan. Vastaajayrityksissä investointien arvon odotetaan pysyvän ennallaan tai hieman laskevan. Keski-Pohjanmaan alueella ei ole paljon vientitoiminnassa mukana olevia yrityksiä, mistä kertoo myös se, että viennin arvon odotetaan pysyvän ennallaan. Tuotantokustannusten odotetaan pysyvän ennallaan tai kasvavan seuraavan vuoden aikana. Samoin kuin liikevaihdon kasvua, myös kannattavuuden kasvua odotetaan suuressa osassa vastanneita yrityksiä. Vakavaraisuuden odotetaan pysyvän ennallaan tai kasvavan seuraavan vuoden aikana.

5.2.7 Muut suhdannebarometrin tulokset

Lopuksi suhdannebarometrissä kysyttiin, onko yrittäjä laittanut henkilökohtaista rahaansa yritykseen viimeisen kolme kuukauden aikana sekä onko yrittäjä aikeissa myydä / luovuttaa yrityksen sukupolvenvaihdoksen seurauksena yrityksensä.

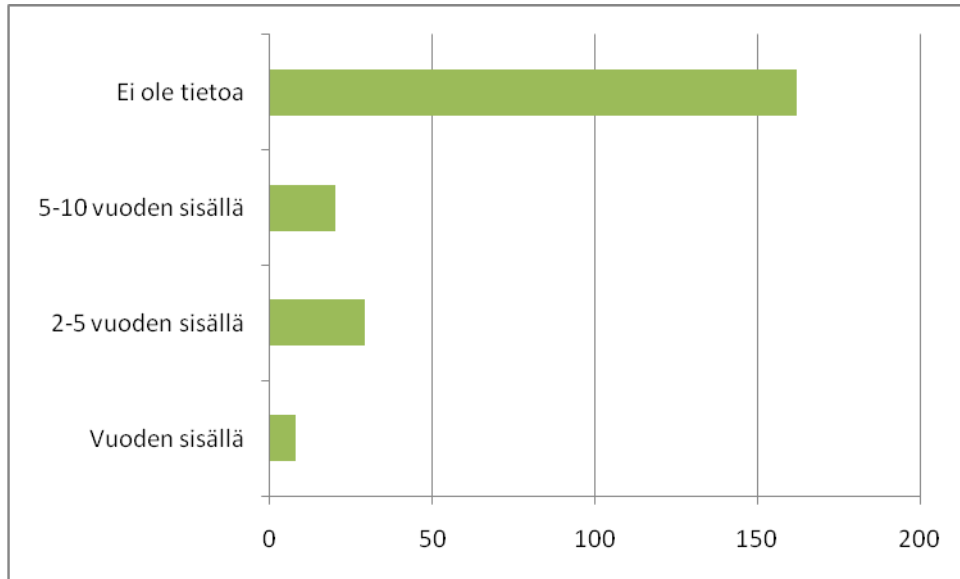
Vastaajayrityksistä 26,5 % (58 kpl) myöntää laittaneensa henkilökohtaista rahaansa yritykseen viimeisen kolmen kuukauden aikana. Vastaajayrityksistä 73,5 % (161 kpl) ei kuitenkaan ole laittanut henkilökohtaista rahaansa yritykseen. Kuvio 29 selventää näiden vastausten suhdetta.

KUVIO 29. Onko yrittäjä laittanut henkilökohtaista rahaansa yritykseen viimeisen kolmen kuukauden aikana

Vastaajayrityksistä 74 % (162 kpl) ei tiedä aikooko myydä / luovuttaa yrityksensä sukupolvenvaihdoksen seurauksena yrityksensä. Yrityksistä 3,7 % (8 kpl) tulee kokemaan sukupolvenvaihdoksen vuoden kuluessa. Muutaman vuoden, 2-5, sisällä sukupolvenvaihdos on ajankohtainen 13,2 % (29 kpl) yrityksistä. Vastaajayrityksistä 9,1 % (20 kpl) aikoo myydä / luovuttaa yrityksensä

sukupolvenvaihdoksen seurauksena yrityksensä 5-10 vuoden sisällä. Kuviossa 30 on esitetty edelliset vertailuna.

KUVIO 30. Sukupolvenvaihdoksen ajankohtaisuus

6 YHTEENVETO KYSELYSTÄ

Yhteenvedon vertailun apuna olevat Keski-Pohjanmaan Yrittäjät RY:n tekemät aiemmat suhdannebarometri-kyselyt ovat liitteissä 3 ja 4. Näiden suhdannebarometri-kyselyjen perusteella Keski-Pohjanmaan yritykset heijastelevat jonkin verran muun Suomen lukuja. Tulokset ovat kuitenkin hieman positiivisempia tällä alueella kuin muualla Suomessa.

Vastauksia kyselyyn saatiin hyvin ottaen huomioon lyhyen vastausajan. Vastauksia tuli 219 kappaletta ja kysely tehtiin 1702 yritykselle, joten vastausprosentiksi muodostui 12,87. Samantyyppistä kyselyä on tehty tänä vuonna myös maalisi- ja elokuussa, joten vertailupohjaa saatiin lisää.

Jos vastauksia olisi saatu eri paikkakunnilta tasaisesti, olisi päätelmissä voitu vertailla paikkakuntien odotuksia ja tulevaisuuden kuvaa eri paikkakuntien välillä. Vastauksia tuli kuitenkin hajanaisesti, toisilta paikkakunnilta enemmän ja toisilta vähemmän. Vertailua olisi voinut suorittaa myös erikokoisten yritysten välillä, jos kyselyssä olisi pystytty erittelemään, minkä kokoluokan yritys on kysymykseen vastannut milläkin tavoin.

Keski-Pohjanmaan yrityksistä noin puolet odottaa suhdannetilanteen oman yrityksen kannalta pysyvän ennallaan seuraavan vuoden aikana. Noin 34 prosenttia uskoo suhdannetilanteen parantuvan ja vain 16 prosenttia odottaa tilanteen huononevan. Maaliskuussa tehdyn kyselyn mukaan yli puolet Keski-Pohjanmaan yrityksistä odotti suhdannenäkymien heikkenevän. Seuraava kysely suoritettiin heinä-elokuun vaihteessa, jolloin Keski-Pohjanmaan yrityksissä odotettiin suhdannenäkymien hieman parantuvan. Keski-Pohjanmaan yritykset ovat aikaisempien kyselyjen perusteella olleet muuta maata positiivisempia suhdanteiden suhteen.

Viimeisen vuoden aikana 42 prosenttia Keski-Pohjanmaan yrityksistä on rekrytoinut uutta henkilöstöä, mikä kertoo positiivisesta tulevaisuuden kuvasta. Jo maaliskuussa yrityksissä odotettiin työllisyyden parantuvan. Henkilökunnan määrän suhdannenäkymät olivat kuitenkin elokuussa matalammalla tasolla, kuin maaliskuussa. Suurimmalla osalla yrityksistä ei ole ollut pulaa henkilöstöstä

viimeisen vuoden aikana. Noin 20 prosenttia ilmoitti, että pulaa on ollut suorittavan tason työntekijöistä ja noin kahdeksalla prosentilla on ollut pulaa yrityksen johdosta, työnjohdosta tai toimihenkilöistä.

Vain noin kuusi prosenttia Keski-Pohjanmaan yrityksistä on joutunut irtisanomaan työntekijöitään taloudellisen tilan vuoksi ja vajaat 12 prosenttia on joutunut lomauttamaan työntekijöitään. Yleisin lomautuksen pituus on ollut 3-6 kuukautta. Tämän kyselyn mukaan tilanne ei ole kovin huono tällä alueella.

Noin 27 prosenttia Keski-Pohjanmaan yrityksistä aikoo ottaa ulkopuolista rahoitusta tulevan vuoden aikana. Noin 30 prosenttia on jo hakenut ulkopuolista rahoitusta viimeisen vuoden aikana ja noin 30 prosenttia on sitä myös ottanut. Alueen yrityksistä 15 prosenttia kertoi maaliskuun kyselyssä aikeistaan ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan vuoden aikana. Vaikka tilanne on ollut viime vuoden aikana hankala, ulkopuolista rahoitusta on joutunut ottamaan tai hakemaan melko pieni osa yrityksistä. Tämä kertoo siitä, että yritykset ovat vakavaraisia ja rahoitusasiat on hoidettu kunnolla.

Rahoitusmarkkinoiden muutokset ja ongelmat eivät ole reilun 50 prosentin mielestä näkyneet rahoitusehdoissa millään tavalla. Noin 12 prosentin mielestä rahoitusmarkkinoiden muutokset ja ongelmat ovat näkyneet rahoitusehdoissa joko melko tai erittäin paljon. Vielä elokuussa 36 prosenttia rahoitusta ottaneista oli sitä mieltä, että rahoitusmarkkinoiden muutokset ja ongelmat heijastuivat rahoitusehtoihin melko tai erittäin paljon. Pieniä muutoksia havaitsi marraskuussa noin 35 prosenttia yrityksistä. Suurimmat muutokset rahoitusehdoissa näkyvät vastaajien mielestä rahan hinnassa eli viitekoron päälle tuleva rahoittajien perimä marginaali oli noussut tai joissain muissa ehdoissa. Myös vakuusvaatimukset olivat kiristyneet vajaan 30 prosentin mukaan. Muutamien yritysten mukaan rahoituksen yleinen saatavuus oli heikentynyt vuoden aikana.

Noin 45 prosenttia vastaajista kertoi, että heidän asiakkailtaan / kumppaneillaan on ollut maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana vuoden takaista enemmän. Noin neljä kymmenestä ilmoitti elokuun kyselyssä, että asiakkailla / kumppaneilla on ollut maksuvaikeuksia. Luku on siis hieman kasvanut reilussa kolmessa kuukaudessa. Keski-Pohjanmaan tilanne oli kuitenkin elokuussa

parempi kuin koko maassa keskimäärin. Sovituista maksuehdoista on pidetty kiinni reilun 50 prosentin mukaan. Asiakkaista / kumppaneista eniten sovittuja maksuehtoja yksipuolisesti ovat pidättäneet henkilöasiakkaat, noin 23 prosenttia vastaajista kertoi. Asiakkaista / kumppaneista sovittuja maksuehtoja yksipuolisesti ovat pidättäneet pk-yritykset, noin 17 prosenttia ja suuret yritykset, noin 13 %.

Keski-Pohjanmaan yrityksistä noin viisi prosenttia kertoi, että yksipuolisesti maksuehtoja ovat pidättäneet julkisen sektorin asiakkaat.

Henkilökohtaista rahaansa yritykseen on sijoittanut 27 prosenttia Keski-Pohjanmaan yrityksistä. Kohtalaisen korkea prosenttiosuus selittyy sillä, että alueella on paljon pieniä yrityksiä.

Vajaa neljä prosenttia vastanneista aikoo luovuttaa / myydä yrityksensä sukupolvenvaihdoksen yhteydessä vuoden sisällä. Muutaman vuoden, 2-5, sisällä sukupolvenvaihdosta suunnittelee reilu 13 prosenttia. Noin yhdeksälle prosentille sukupolvenvaihdos tulee ajankohtaiseksi 5-10 vuoden sisällä. Sukupolvenvaihdosta ei ole suunnitellut 74 prosenttia yrityksistä.

Kyselyjen pohjalta voidaan todeta, että Keski-Pohjanmaan yritykset ovat yleisesti vakavaraisia ja osaavan johdon hallinnoimia. Velkaantuminen tällä alueella on melko hyvin hallinnassa. Suuri osa yrittäjistä kokee tulevaisuuden positiivisena kyselyn tulosten perusteella. Liikevaihdon kasvua ja vakavaraisuuden parantumista tai ennallaan pysymistä odottaa noin puolet alueen yrityksistä.

7 POHDINTAA

Erilaisia talouskriisejä on ollut taloudessa aina. Noin kymmenen vuoden välein taloudessa tapahtuu muutoksia, jotka saattavat aiheuttaa hitaan reagoinnin vuoksi suurenkin kriisin. Näiden kriisien syntymiseen voidaan vaikuttaa seuraamalla taloutta ja ottamalla oppia edellisistä vuosista. Maailmanlaajuisiin talouskriiseihin ei Suomen kokoinen maa juurikaan pysty toimillaan vaikuttamaan, odotukset ovat siis suurilla mailla.

Suhdannevaihtelut kuuluvat normaaliin talouteen. Suhdannevaihteluiden syitä voidaan hakea rahapolitiikasta, korkotasosta sekä pörssikurssien vaihteluista. Viimeaikaisiin suhdannevaihteluihin on liittynyt yksityisten investointien supistuminen. Todelliset lamakaudet ovat monien yhteensattumien summa, kuten esimerkiksi 1990-luvun alun lamakausi Suomessa.

Kyselyt kertovat, että Keski-Pohjanmaa yritykset ovat olleet tämän hetkisen talouskriisin ajan positiivisempia, kuin muualla Suomessa toimivat yritykset. Tällä alueella odotetaan myös talouden noususuhdannetta.

Talouskriisien vaikutukset ovat olleet melko pieniä tällä alueella. Negatiivisia vaikutuksia talouden muutoksilla on ollut rahoittajien päätöksissä rahoituksen antamisessa ja maksuvaikeuksissa joidenkin yritysten kohdalla. Positiivista on, ettei tällä alueella ole juurikaan jouduttu irtisanomaan tai lomauttamaan työntekijöitä. Lähes puoleen yrityksistä on myös rekrytoitu uutta työvoimaa, mikä kertoo positiivisesta tulevaisuudenkuvasta.

Talouden taantumalla ja talouskriiseillä on myös hyväkin puolensa; talouskriisin myötä lopettaneiden yritysten tilalle tulee uusia, innovatiivisia yrityksiä. Ja kuten kyselyssäkin tuli ilmi, tulevaisuus näyttää positiiviselta, laskukautta seuraa aina nousukausi.

LÄHTEET

Euroetana, Nyt ja silloin: Onko suomalaisilla tällä kertaa liikaa velkaa?, 1.3.2008
euroetana.googlepages.com/kotitalouksienasuntolainat. Luettu 1.12.2009

Kauppalehti, Elo, Henri. 3.9.2007. Subprime-kriisi paljasti rahoitusjärjestelmän haurauden 1/2

Kauppalehti, Elo, Henri. 7.9.2007. Subprime-kriisi paljasti rahoitusjärjestelmän haurauden 2/2

Kiander, Jaakko. 2001. 1990-luvun talouskriisi, Laman opetukset (Suomen akatemian tutkimusohjelma). Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy

Konttinen, Seppo. 2007. Salainen pankkituki (Kuinka velallista kyykytettiin). Tanska: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kontula, Osmo. Viinamäki, Heimo. Koskela, Kaj. 1998. Köyhiä ja kipeitä. Helsinki: Väestöliitto väestöntutkimus.

Kulha, Keijo K. 2000. Kuilun partaalla (Suomen pankkikriisi 1991-1995). Keuruu: Otava.

Lehtiö, Sakari. 2004. Suomen pankkikriisin taustatekijät, luonne ja kriisinhoito erityisesti säästöpankeissa. Kansantaloudellinen aikakauskirja 2/2004, 173-176.

Melender, Tommi. 2008. Tulostaantuma, älä tule!. Arvopaperi 1/2008, 16.

Pietilä, A.-P. 2008. Pankkikriisin peitellyt paperit. Keuruu: Otava.

Puoskari, Pentti. 2002. Laman varjo ja sateenkaari (Talouspoliittinen päiväkirja 1900-luvulta). Helsinki: Edita.

Pursiainen, Terho. 1993. Tulevaisuus kriisissä. Helsinki: Kirjapaja WSOY.

Ruuskanen, Osmo. 2009. Pankkikriisit, -syyt, seuraukset sekä kriisien hallinta. Helsinki: Yliopistopaino.

Tilastokeskus, Suomen teollisuustuotannon kasvun vuodet, 15.5.2007

Valtioneuvoston selonteko, 16.11.1999

Valtiovarainministeriö, Taloudellinen katsaus, syyskuu 2009
www.wm.fi/mi/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/02_taloudelliset_katsaukset/20090915Taloud/Taloudellinen_katsaus_syksy_09.pdf. Luettu 1.12.2009

Viljanen, Ville. 2001. Huono-osaisuuden alueellinen kehitys 1990-luvulla (Laman ja sen jälkeisen talouskasvun vaikutukset). Helsinki: Suomen kuntaliitto, Kuntatalon paino.

YLE uutiset, 15.6.2009. Halonen: Talouskriisi vaatii laajaa yhteistyötä

YLE uutiset, 5.6.2009. Talouskriisi antaa Suomelle mahdollisuuden ympäristönsuojeluun

YLE uutiset, Mattila, Jorma. 4.6.2009. Dan Steinbock: talouden taantuma yhä luultua pahempi

Yrityksen taustatiedot

Kuinka monta henkilöä yrityksessänne työskentelee tällä hetkellä? *

- 1 (yksinyrittäjä)
- 2-9
- 10-49
- 50-

Mikä oli yrityksenne liikevaihto viime vuonna?

- alle 200 000 euroa
- 200 000 - 499 999 euroa
- 500 000 - 1 499 999 euroa
- yli 1 500 000 euroa

Millä toimialalla yrityksenne toimii (TOL 2008)? *

- Teollisuus (10-33)
- Rakentaminen (41-43)
- Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja moottoripuorien korjaus (45-47)
- Palvelut (49-96)
- Muut toimialat (01-09, 35-39)

Missä maakunnassa yrityksenne sijaitsee? *

- Pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Kauniainen ja Vantaa)
- Muu Uusimaa ja Itä-Uusimaa
- Varsinais-Suomi
- Satakunta
- Kanta-Häme
- Pirkanmaa
- Päijät-Häme
- Kymenlaakso
- Etelä-Karjala
- Etelä-Savo
- Pohjois-Savo
- Pohjois-Karjala
- Keski-Suomi
- Etelä-Pohjanmaa
- Pohjanmaa
- Keski-Pohjanmaa
- Pohjois-Pohjanmaa
- Kainuu
- Lappi
- Ahvenanmaa

Viedäänkö yrityksenne tuotteita tai palveluita ulkomaille joko itse vietyinä tai osana jonkin toisen kotimaisen yrityksen tuotekokonaisuutta?

- ei
- kyllä

Onko yrityksellänne suoraa tuontitoimintaa?

- ei
- kyllä

Rekrytoinnit

Onko yritykseenne rekrytoitu uusia henkilöitä viimeisen vuoden aikana?

- ei
 kyllä

Henkilöstövuokraus

Oletteko käyttänyt henkilöstövuokrausta viimeisen vuoden aikana?

- ei, emme ole käyttäneet
 kyllä, olemme käyttäneet

Kuinka vuokratyövoiman käyttö on muuttunut viimeisen vuoden aikana?

- olemme vähentäneet käyttöä
 emme ole vähentäneet emmekä lisänneet käyttöä
 olemme lisänneet käyttöä

Rekrytointiongelmat

Onko yrityksenne kärsinyt rekrytointiongelmista viimeisen vuoden aikana? *

- ei, yrityksemme ei ole kärsinyt
 kyllä, yrityksemme on kärsinyt

Kuinka rekrytointiongelmat ovat kehittyneet viimeisen vuoden aikana?

- rekrytointiongelmat ovat vähentyneet
 rekrytointiongelmat eivät ole vähentyneet eivätkä lisääntyneet
 rekrytointiongelmat ovat lisääntyneet

Rekrytointiongelmat

Mikä on ollut syynä rekrytointiongelmiin? (voitte valita useita vaihtoehtoja)

- Olemme olleet liikkeellä liian kireällä aikataululla/ huonosti valmistautuneina
 Sopivaa koulutustaustaa omaavaa työntekijää ei ole ollut tarjolla
 Hakijoilla ei ole ollut tarvittavaa työkokemusta
 Hakijat eivät ole olleet muista syistä sopivia
 Työntekijällä on ollut esteitä muuttaa paikkakunnalle
 Pätevän työntekijän palkkavaatimus on ollut liian korkea
 Työväilytys (esim. työvoimatoimisto, henkilöstöpalveluyritys) ei ole toiminut odotetulla tavalla
 Työvoimatoimiston lähettämä työnhakija on kieltäytynyt työstä
 Hakijoita ei ole ollut
 Muu syy, mikä?

Kuinka kauan on pisimmillään kestänyt ennen kuin sopiva henkilö on löytynyt?

- alle viikon
 1-3 viikkoa
 kuukauden
 1-3 kuukautta
 yli 3 kuukautta
 emme löytäneet sopivaa henkilöä lainkaan

Mihin henkilöstöryhmään kuuluvista on ollut pulaa viimeisen vuoden aikana? (voitte valita useita vaihtoehtoja)

- Yrityksen johto
 Toimihenkilöt
 Työnjohto
 Työntekijät

Minkä ammatti/tehtävänimikkeen työntekijöistä on ollut pulaa viimeisen vuoden aikana?

nimikkeet

Moneenko prosenttiin avoimista palkatuista työpaikoistanne olette saaneet osaavan ammattilaisen viimeisen vuoden aikana? (Esim. on ollut kaksi paikkaa vapaana ja vain toiseen on onnistuttu saamaan osaava työntekijä => 50%)

- 0 %
- 1-33 %
- 34-67 %
- 67-99 %
- 100 %

Onko yrityksenne kärsinyt työvoimapulasta viimeisen vuoden aikana?

Työvoimapulalla tarkoitamme tilannetta, jossa yrityksenne on jäänyt (osittain) ilman hakemaansa työvoimaa.

- ei, yrityksemme ei ole kärsinyt
- kyllä, yrityksemme on kärsinyt

Ulkomaisten työvoiman käyttö

Onko yrityksenne palkkalistoilla ollut ulkomaista työvoimaa viimeksi kuluneen vuoden aikana?

- ei
- kyllä
- en osaa sanoa

Onko yrityksenne ostanut ulkomaiselta yritykseltä viimeksi kuluneen vuoden aikana palveluita, joissa on käytetty ulkomaista työvoimaa Suomessa?

- ei
- kyllä
- en osaa sanoa

Työvoimapalvelut

Oletteko käyttänyt työvoimahallinnon palveluita viimeisen vuoden aikana? *

- ei, emme ole käyttäneet
- kyllä, olemme käyttäneet
- en osaa sanoa

Työvoimapalvelut

Mitä kautta olette käyttänyt työvoimahallinnon palveluita viimeisen vuoden aikana? (voitte valita useita vaihtoehtoja)

- mol.fi -sivusto/sähköposti
- TE-toimisto/palvelukeskus
- puhelinpalvelu

Mitä työvoimahallinnon palveluita olette käyttänyt viimeisen vuoden aikana? (voitte valita useita vaihtoehtoja)

- rekryointipalveluita
- koulutuspalveluita
- henkilöstön kehittämis/vähentämispalveluita
- tukityöllistämistä
- starttirahaa
- muuta, mitä?

Reservi

Oletteko rekrytoinut pitkäaikaistyöttömiä (yli vuoden työttömänä olleita) viimeisen vuoden aikana?

- ei, emme ole rekrytoineet
- kyllä, olemme rekrytoineet
- en osaa sanoa

Uskotteko pitkäaikaistyöttömien joukossa olevan (edelleen) Teille sopivia työntekijöitä, jos olisi rekryointitarpeita?

- ei, emme usko
- kyllä, suoraan rekrytoitavissa
- kyllä, palkkatuettuna ja/tai koulutettuna
- en osaa sanoa

Yhteishankintakoulutus

Oletteko kuullut yhteishankintakoulutuksesta (Rekry-, Täsmä- ja Muutoskoulutuksesta)? *

- en
 kyllä

Yhteishankintakoulutus

Oletteko käyttänyt yhteishankintakoulutusta? *

- en
 kyllä
 en osaa sanoa

Yhteishankintakoulutus

Missä tilanteessa olette käyttänyt yhteishankintakoulutusta? (voitte valita useita vaihtoehtoja)

- rekrytoitaessa uutta henkilöstöä
 henkilöstön osaamisen kehittämisessä
 henkilöstöä vähennettäessä/toiminnan loppuessa

Kuinka tyytyväinen olette yhteishankintakoulutukseen? *

- erittäin tyytymätön
 melko tyytymätön
 en tyytymätön enkä tyytyväinen
 melko tyytyväinen
 erittäin tyytyväinen

Yhteishankintakoulutus

Miksi ette ole käyttänyt yhteishankintakoulutusta? *

- ei ole ollut tarvetta
 ei ole löytynyt sopivia koulutettavia
 ei ole löytynyt kouluttajaa
 työvoimahallinto ei ole saanut järjestettyä koulutusta
 yhteishankintakoulutuksen järjestäminen olisi ollut liian työlästä työnantajalle
 yhteishankintakoulutus olisi ollut liian kallista työnantajalle
 muu, mikä?

Yhteishankintakoulutus

Olisitteko kiinnostunut yhteishankintakoulutuksesta, jos Teillä olisi rekrytointeja tiedossa?

Työvoimakoulutusta voidaan räätälöidä suoraan työnantajan tarpeisiin. Tämä ns. yhteishankintakoulutus toteutetaan yrityksen ja työhallinnon yhteisesti suunnittelemana, hankkimana ja rahoittamana. Työhallinto maksaa koulutuksen hankintakustannuksista yleensä enintään puolet.

Yhteishankintakoulutusta voidaan hyödyntää, kun rekrytoidaan uutta työvoimaa, kun kehitetään henkilöstön ammatillista osaamista työnantajan toiminnan muutos- tai kehittämistilanteessa tai kun halutaan parantaa työntekijöiden mahdollisuuksia sijoittua uuteen työhön tai ammattiin työnantajan vähentäessä henkilöstöä tai lopettaessa toimintansa.

Koulutus voidaan räätälöidä yhden tai useamman työnantajan tarpeisiin, toteuttaa joustavasti työnantajan tilanteeseen sopivalla tavalla yhdessä valitun kouluttajan kanssa, toteuttaa ns. vaihtovalmennusmallilla, jolloin työpaikalta lähtee yksi tai useampi työntekijä jatko- tai täydennyskoulutukseen ja samoihin tehtäviin koulutetaan työtön työnhakija, ja suunnata joko yksittäiselle opiskelijalle tai opiskelijaryhmälle. Koulutettavat voivat olla työttömiä, työttömyysuhan alaisia tai työssä olevia henkilöitä. Työnantaja osallistuu opiskelijoiden valintaan.

- ei, en olisi kiinnostunut
 kyllä, heti ensisijaisesti
 kyllä, jos ensimmäinen(/set) rekrytointiporsessi(t) ei toisi tulosta

Palkkatukiseteli

Oletteko kuullut palkkatukisetelistä? *

- en
 kyllä

Palkkatukiseteli

Oletteko palkannut palkkatukisetelin omaavan hakijan? *

- en
 kyllä
 en osaa sanoa

Palkkatukiseteli

Kuinka tyytyväinen olette palkkatukiseteliin? *

- erittäin tyytymätön
- melko tyytymätön
- en tyytymätön enkä tyytyväinen
- melko tyytyväinen
- erittäin tyytyväinen

Palkkatukiseteli

Miksi ette ole palkannut palkkatukisetelin omaavaa hakijaa? (voitte valita useita vaihtoehtoja) *

- ei ole ollut tarvetta palkata uusia työntekijöitä
- ei ole ollut hakijaa, jolla olisi ollut palkkatukiseteli
- palkkatukisetelin omaava hakija ei ole ollut sopiva
- työvoimahallinto ei ole myöntänytään palkkatukea
- en ole tienyt, mitä palkkatukiseteli tarkoittaisi
- palkkaaminen olisi ollut liian työlästä
- palkkaaminen olisi ollut liian kallista
- muu, mikä?

Palkkatukiseteli

Olisitteko kiinnostunut palkkatukisetelin tarjoamaista mahdollisuuksista, jos Teillä olisi rekrytointeja tiedossa?

TE-toimisto voi myöntää työnantajalle palkkatukea työttömän henkilön palkkauskustannuksiin, jos työnhakija ei työllisty avoimille työmarkkinoille tai jos hän ei sijoitu koulutukseen.

TE-toimisto harkitsee tapauskohtaisesti, milloin työnhakijan sijoittumista työhön voidaan edistää myöntämällä palkkatukea. Palkkatuetun työn tulee parantaa työttömän työnhakijan ammattitaitoa ja työmarkkina-asemaa sekä edistää pitkään työttömänä olleen pääsemistä avoimille työmarkkinoille. Palkkatukea voidaan myöntää työsopimussuhteessa tehtävään työhön tai oppisopimuskoulutukseen.

Palkkatuki muodostuu kahdesta osasta, perustuesta ja lisäosasta. Vuonna 2009 perustuen suuruus on 25,63 euroa/päivä. Lisäosan suuruus vaihtelee tapausittain työvoimatoimiston harkinnan mukaan. Lisäosan suuruus on enintään 60 % perustuen määrästä, joissakin tapauksissa enintään 90 % perustuen määrästä. Tuen määrään vaikuttavat työnhakijaan liittyvät seikat.

Palkkatukea voidaan myöntää yritykselle, joka tekee työttömän työnhakijan kanssa toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen. Palkkatukea voidaan kuitenkin myöntää määräaikaisen työsopimuksen perusteella yritykselle vajaakuntoisen, pitkäaikaistyöttömän tai vaikeasti työllistyvän henkilön palkkaamiseen, työttömän, jonka yhdenjaksoinen työttömyys on kestänyt vähintään 6 kuukautta palkkaamiseen ja oppisopimuskoulutukseen. Hakemuksen jättämistä edeltäneiden 9 kuukauden aikana työnantaja ei ole saanut irtisanoa tai lomauttaa työntekijöitään tuotannollisista tai taloudellisista syistä samoista tai samanlaisista tehtävistä tai lyhentää heidän työaikaansa.

Työnhakija voi käyttää omatoimisen työnhaun tukena palkkatukiseteliä, jonka TE-toimisto hänelle antaa. Palkkatukiseteli osoittaa, että työnantajalle voidaan myöntää palkkatukea setelin haltijan palkkauskustannuksiin. Työnantajaan liittyvät tuen myöntämisen edellytykset tutkitaan erikseen.

- ei, en olisi kiinnostunut
- kyllä, olisin kiinnostunut

Lomautukset ja irtisanomiset

Oletteko joutuneet irtisanomaan työntekijöitä taloudellisen tilanteen vuoksi kuluneen 12 kuukauden aikana? *

- ei
- kyllä
- en osaa sanoa

Oletteko joutuneet lomauttamaan työntekijöitä taloudellisen tilanteen vuoksi kuluneen 12 kuukauden aikana? *

- ei
- kyllä
- en osaa sanoa

Lomautukset

Onko työntekijöitänne lomautettuna tällä hetkellä? *

- ei
- kyllä
- en osaa sanoa

Lomautukset

Kuinka pitkäksi ajaksi olette lomauttaneet työntekijöitä /Kuinka pitkään arvioitte lomautuksen kestävän?

- korkeintaan 3 kuukautta
- 3-6 kuukauteen
- yli 6 kuukautta

Oletteko joutuneet harkitsemaan lomautettujen työntekijöiden irtisanomista?

- ei
- kyllä

Lomautukset ja irtisanomiset

Arvioitteko yrityksenne joutuvan lomauttamaan/irtisanomaan (lisää) henkilöstöä seuraavan 3 kuukauden aikana?

- ei
- kyllä, lomauttamaan
- kyllä, irtisanomaan
- kyllä, sekä lomauttamaan että irtisanomaan

Suhdannenäkemys

Millaisena koette suhdannenäkymät oman yrityksenne kannalata lähimmän vuoden aikana?

- paranee
- pysyy ennallaan
- huononee

Mikä on arvionne oman yrityksenne tilanteesta näiden asioiden osalta seuraavan vuoden kuluttua?

	suurempi	yhtä suuri	pienenempi
liikevaihto	☐	☐	☐
henkilökunnan määrä	☐	☐	☐
investointien arvo	☐	☐	☐
viennin arvo	☐	☐	☐
tuonnin arvo	☐	☐	☐
tuotantokustannukset	☐	☐	☐
yrittäjän kannattavuus	☐	☐	☐
vakavaraisuus	☐	☐	☐

Rahoitus

Aiotteko ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana? *

- ei
- kyllä

Rahoitus

Aiotteko hakea Finnveran suhdannelainaa tai -takausta?

- ei
- kyllä

Rahoitus

Oletteko hakeneet ulkopuolista rahoitusta viimeisen 12 kuukauden aikana? *

- ei
- kyllä

Rahoitus

Oletteko ottaneet ulkopuolista rahoitusta viimeisen 12 kuukauden aikana? *

- ei
- kyllä

Rahoitus

Ovatko rahoitusmarkkinoiden muutokset tai ongelmat heijastuneet rahoitusehtoihin viimeisen 12 kuukauden aikana? *

- ei lainkaan
- erittäin vähän
- melko vähän
- melko paljon
- erittäin paljon

Rahoitus

Miten vaikutukset ovat näkyneet rahoituksessanne? (voitte valita useita vaihtoehtoja)

- rahan hinta (viitekoron päälle tuleva rahoittajien perimä marginaali) on noussut
- vakuusvaatimukset ovat kiristyneet
- rahoituksen yleinen saatavuus on heikentynyt
- muuten

Maksuvaikeudet

Onko asiakkaillanne/kumppaneillanne ollut maksuvaikeuksia viimeisen 3 kuukauden aikana vuodentakaista enemmän? *

- ei
- kyllä

Maksuvaikeudet

Ovatko jotkin asiakkaat/kumppanit yksipuolisesti pidentäneet sovittuja maksuaikoja? (voitte valita useita vaihtoehtoja)

- ei kukaan
- kyllä, suuret yritykset
- kyllä, pk-yritykset
- kyllä, henkilöasiakkaat
- kyllä, julkisen sektorin asiakkaat

Rahoitus

Oletteko laittanut hankilökohtaista rahaanne yritykseen viimeisen 3 kuukauden aikana?

- ei
- kyllä

Lähetä

1. j
2. Ei ole
3. Copywriter, tekstinkirjoittaja
4. Kokki, tarjoilija
5. Rautakaupanmyyjä (Hyvä)
6. Kirvesmies
7. Autoasentaja
8. Myyjä
9. Sairaanhoidtaja
10. Betonilattiamies
11. Sähköalan turvatekniikkaosaaja
12. Ammattitaitoinen asentaja/myyjä
13. Aputyöt
14. Ohi
15. Höyläämön asetteentekijä
16. Salaojateknikko
17. Puuseppä
18. Suunnittelija
19. (Ammatti)kirvesmies
20. Automekaanikko/autoasentaja
21. Myyntiedustaja
22. Metsä/kaivinkoneenkuljettaja
23. Suunnittelu (automaatio)
24. Puuseppä
25. ?
26. Todellisista ammattilaisista on pulaa sesonkiaikana
27. –
28. Assari
29. Eril, alihankinta
30. Myyjä
31. Markkinointi, asiantuntijat
32. Ei
33. Hitsaajat, asentajat
34. Siivous sekä tarjoilijat
35. Pesulatyöntekijä
36. Asentajat
37. –
38. Levyseppä/hitsari
39. Ei minkään
40. Kielitaitoisia myyjiä
41. Tehokasta ammattitaitoista myyjää
42. Parturi-kampaaja
43. Noutomyyjä
44. Katsastaja
45. Sisäänostaja
46. –
47. Betonityönjohto
48. Kuljettaja
49. Koneen kuljettaja

50. Ei pulaa
51. Sisustussuunnittelija
52. Myyjä
53. Toimistosihteeri
54. Laitossiivooja
55. Ei ole pulaa
56. Hammashoitaja, hygienisti
57. Ei ole ollut pulaa
58. Isännöitsijä

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry

TIEDOTE 12.3.2009
(julkaisuvapaa kello 10:00)

Suhdannenäkymät Pk-yritykset odottavat suhdanteiden heikkenevän lähimmän vuoden aikana Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa oman yrityksen kannalta. Keski-Pohjanmaalla toimivista pk-yrityksistä nyt 14 prosenttia ennakoi suhdannenäkymien lähimmän vuoden aikana paranevan ja 23 prosenttia yrityksistä ennakoi suhdanteiden heikkenevän. Alueen pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät ovat nyt hieman paremmat kuin koko maan pk-yrityksillä keskimäärin.

Syksyn 2008 tilanteeseen verrattuna ovat sekä Keski-Pohjanmaalla että koko maassa suhdannenäkymät laskeneet. Keski-Pohjanmaalla laskua on tapahtunut koko maata vähemmän.

Keski-Pohjanmaalla toimivat pk-yritykset odottavat edelleen työllisyyden paranevan seuraavan vuoden aikana. Henkilökunnan määrän suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on alueella parempi kuin koko maassa keskimäärin.

Koko maan pk-yrityksistä 26 prosenttia ja alueella 21 prosenttia on jo sopeuttanut toimintaansa suhdannetilanteen vuoksi. Lisäksi sekä koko maassa viidesosa ja alueella 9 prosenttia suunnittelee toimintansa sopeuttamista.

39 prosenttia koko maan ja 47 prosenttia alueen toimintaa sopeuttaneista / sopeuttamista suunnittelevista pk-yrityksistä on tehnyt / aikoo tehdä työaikajärjestelyjä. Toiseksi eniten on alueella ja maassa tehty / suunnitellaan tehtäväksi lomautuksia.

Kehittämisen esteet. Keski-Pohjanmaalla pk-yritysten kehittämisen pahimpia esteitä ovat nyt yleiseen suhdanteeseen/maailmatilanteeseen sekä resurssitekijöihin liittyvät tekijät. Resurssitekijöistä erityisesti ammattitaitoisien työvoiman saatavuus koetaan alueen pk-yritysten keskuudessa yrityksen kehittämisen esteeksi. Resurssitekijät koetaan hieman pienemmäksi kehittämisen esteeksi Keski-Pohjanmaalla kuin koko maassa keskimäärin, kuten myös yleinen suhdanne/maailmantilanne. Rahoitukseen liittyvät tekijät ovat kehittämisen pahimpana esteenä 8 prosentilla Keski-Pohjanmaan pk-yrityksistä.

Työllistämisen esteet. Keski-Pohjanmaan pk-yrityksillä työllistämisen suurin este on kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus, jota noin kolmasosa niistä alueen pk-yrityksistä, joilla on tarve työllistää, pitää työllistämisen suurimpana esteenä. Myös työvoiman saatavuus nousee esteeksi ja on työllistämisen este 30 prosentille niistä yrityksistä, joilla on alueella tarve työllistää. Nämä kaksi tekijää koettiin suurimmiksi esteiksi myös koko maan tasolla. 41 prosentilla Keski-Pohjanmaan ja 32 prosentilla koko maan pk-yrityksistä ei ole tarvetta työllistää.

Rahoitus Koko maan pk-yrityksistä 31 prosenttia oli ottanut ulkopuolista rahoitusta viimeisten 12 kuukauden aikana. Keski-Pohjanmaalla näin oli tehnyt 22 prosenttia pk-yrityksistä.

Alueella 15 prosenttia sekä koko maassa toimivista pk-yrityksistä noin joka neljäs aikoo ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan vuoden aikana. Tärkeimpinä käyttötarkoituksina rahoitukselle pidetään alueella nyt rahoituksen ottamista käyttöpääomaksi. Keski-Pohjanmaan pk-yritykset aikovat hankkia ulkoista rahoitusta useimmiten pankista (100 %) tai Finnverasta (41%). Rahoitusyhtiöistä rahoitusta aikoo hakea 18 prosenttia rahoitusta hakevista alueen yrityksistä.

Suurin osa koko maan ja alueen pk-yrityksistä ei olisi halukas käyttämään rahoituspohjan vahvistamisessa pääomasijoittajia. Melko tai erittäin paljon pääomasijoittajien käyttö kiinnostaa koko maassa yhteensä 16 prosenttia ja alueella yhteensä 14 prosenttia.

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät
Ristirannankatu 1
67100 KOKKOLA
p. 06-8315 292
f. 06-8223 760
www.kpyrittajat.fi

LIITE 3/2

Lisätietoja:

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry
Finnvera Oyj
Finnvera Oyj

toimitusjohtaja Mervi Järkkälä
apulaisaluejohtaja Tuomo Mertaniemi
apulaisaluejohtaja Juha Ketola

p. 0500-561 145
p. 040-774 7661
p. 040-582 9280

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry

TIEDOTE 2.9.2009
(julkaisuvapaa kello 10:00)

Keski-Pohjanmaan pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät ovat edelleen paremmat kuin koko maassa

Suomen Yrittäjät ja Finnvera Oyj ovat yhdessä tehneet pk-yritysbarometrikyselyn heinä-elokuussa alueen yrityksille. Kysely on suoritettu Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueella satunnaisotantana 121 yritykselle. Lisäksi kyselyssä huomioitiin erikseen yritysten seutukuntaakohtaiset analyysit.

Suhdannenäkymät.

Koko maan pk-yritykset odottavat suhdanteiden heikkenevän lähimmän vuoden aikana oman yrityksen kannalta. Keski-Pohjanmaalla puolestaan odotetaan suhdanteiden hieman parantuvan. Alueen pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät ovat edelleen paremmat kuin koko maan pk-yrityksillä keskimäärin. Kevään 2009 tilanteeseen verrattuna ovat sekä Keski-Pohjanmaalla että koko maassa suhdannenäkymät nousseet.

Koko maan pk-yritysten suhdannenäkymät ovat seuraavan vuoden kuluttua lähes kaikkien osatekijöiden suhteen positiivisemmat kevääseen 2009 verrattuna. Sen sijaan Keski-Pohjanmaalla useat tekijät ovat heikentyneet edellismittaukseen verrattuna. Keski-Pohjanmaan pk-yritysten suhdannenäkymät ovat kuitenkin edelleen koko maata parempia kaikissa osatekijöissä.

Koko maassa ja Keski-Pohjanmaalla toimivat pk-yritykset odottavat työllisyyden heikkenevän seuraavan vuoden aikana. Henkilökunnan määrän suhdannenäkymät ovat alueella matalammalla tasolla kuin keväällä 2009. Koko maassa henkilökunnan määrän suhdannenäkymät ovat puolestaan paremmat kuin edellisessä kyselyssä. Koko maan pk-yrityksistä 35 prosenttia ja alueella 19 prosenttia on jo sopeuttanut toimintaansa suhdannetilanteen vuoksi. Lisäksi noin kymmenesosa koko maan ja alueen pk-yrityksistä suunnittelee toimintansa sopeuttamista.

Kehittämisen esteet.

Keski-Pohjanmaalla pk-yritysten kehittämisen pahimpia esteitä ovat edelleen yleiseen suhdanteeseen / maailmatilanteeseen sekä resurssihin liittyvät tekijät. Rahoitukseen liittyvät tekijät ovat kehittämisen pahimpana esteenä 7 prosentilla Keski-Pohjanmaan ja koko maan pk-yrityksistä.

Työllistämisen esteet.

Keski-Pohjanmaan pk-yrityksillä työllistämisen suurin este on kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus. Nämä kaksi tekijää koettiin suurimmiksi esteiksi myös koko maan tasolla. 56 prosentilla Keski-Pohjanmaan ja 37 prosentilla koko maan pk-yrityksistä ei ole tarvetta työllistää.

Rahoitus.

Koko maan pk-yrityksistä hieman vajaa kolmasosa oli ottanut ulkopuolista rahoitusta viimeisten 12 kuukauden aikana. Alueella ulkopuolista rahoitusta oli ottanut 28 prosenttia pk-yrityksistä. Koko maassa toimivista pk-yrityksistä noin joka neljäs aikoo ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan vuoden aikana. Alueella rahoitusta aikoo ottaa viidesosa. Finnveran suhdannelainaa / -takausta aikoo näistä yrityksistä hakea koko maan osalta 37 prosenttia ja alueella 29 prosenttia. Yhteensä 37 prosenttia rahoitusta ottaneista koko maan pk-yrityksistä kokee, että rahoitusmarkkinat ovat heijastuneet rahoitusehtoihin melko tai erittäin paljon. Alueella lähes sama määrä kuin koko maassa (36 %) pk-yrityksestä kokee

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät
Ristirannankatu 1
67100 KOKKOLA
p. 06-8315 292
f. 06-8223 760
www.kpyrittajat.fi

LIITE 4/2

rahoitusmarkkinoiden vaikuttaneen ehtoihin melko tai erittäin paljon. Vajaa viidesosa koko maan ja vajaa kolmasosa alueen pk-yrityksistä ilmoittaa, että rahoitusmarkkinoiden muutokset / ongelmat eivät ole heijastuneet lainkaan rahoitusehtoihin.

Suurin osa sekä alueen että koko maan pk-yrityksistä ilmoittaa, että yrityksessä ei ole ollut tarvetta rahoituksen vakauttamiselle.

Maksuvaikeudet ja -järjestelyt. Hieman vajaa viidesosa koko maan ja 14 prosenttia alueen pk-yrityksistä ilmoittaa yrityksellä olleen maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana. Yli puolet koko maan ja noin neljä kymmenestä alueen pk-yrityksestä lisäksi ilmoittaa, että asiakkailla / kumppaneilla on ollut maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana. Asiakkailla / kumppaneilla on ollut hieman harvemmin maksuvaikeuksia Keski-Pohjanmaalla kuin koko maassa keskimäärin.

Kymmenesosa koko maan ja hieman vajaa kymmenesosa (8 %) alueen pk-yrityksistä ilmoittaa, että maksujärjestelyihin on ollut tarvetta verottajan kanssa viimeisen kuuden kuukauden aikana.

Seutukuntaokohtaiset analyysit

Keski-Pohjanmaan liiton alueella **yleisten suhdannenäkymien saldoluku on lähimmän vuoden aikana** +3, Kokkolassa ja Pietarsaarensuudulla + 10, kun taas Kaustisen seutu on negatiivinen -11 sekä Kalajokilaakso -15. Valtakunnallinen saldoluku on – 8. Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueella kokonaisuus yleisten suhdannenäkymien saldoluussa on kuitenkin parempi kuin valtakunnassa keskimäärin.

Suhdannenäkymät osatekijöittäin:

Koko maan saldoluku on - 4, kun Kaustisen seudulla - 15, Kokkolan seudulla - 2, Pietarsaaren seudulla + 4 ja Kalajokilaakson kunnissa + 5. PK-yritysten kehittämistarpeita on Pietarsaarensuudulla eniten tuotanto ja materiaali-toimintojen, tietotekniikan, tuotekehityksen ja laadun osalta, kalajokilaaksossa keskitytään enemmän henkilöstön kehittämiseen ja koulutukseen. Sijaintikunnan ja yritysten välisen yhteistyön elinkeinoilmasto oli koko maassa - 2, kun Kokkolansuudulla jopa + 14, Pietarsaarensuudulla + 8 ja Kalajokilaaksossa ja Kaustisen seudulla +0. Sijaintikunnan elinkeinopolitiikka kokonaisuudessaan oli Keski-Pohjanmaalla paras Kokkolansuudulla + 13.

Lisätietoja:

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry	toimitusjohtaja Mervi Järkkälä	p. 0500-561 145
Finnvera Oyj	apulaisaluejohtaja Tuomo Mertaniemi	p. 040-774 7661
Finnvera Oyj	apulaisaluejohtaja Tom Siegfriids	p. 040-841 2746